

OCTOBER 1991 SPALIS

 **laiškai
lietuviams**

LIETUVA	289	Tremtinių daina
PASLĖPTA DIEVO DIDYBĖ	291	N. Gailiūnienė
KAS TIKI — TURI AMŽINĄJĮ GYVENIMĄ	295	Chiara Lubich
MAČERNIO DVASINĖS INDIVIDUALYBĖS RAIŠKA	296	S. Laurenčikaitė
SNAIGIŲ MUZIKA	299	V. Mačernis
MĄSTYMAS APIE MUMS PATIKĖTĄ MISIJĄ	300	P. Daugintis, S.J.
MYLĖKITE SAVO PRIEŠUS	302	J. Lauriūnas, S.J.
KAIP PALENGVINTI EKOLOGINIUS SUNKUMUS	305	P. Daugintis, S.J.
M.K. SARBIEVIJUS LIETUVOS KULTŪROJE (II)	307	E. Ulčinaite
LAIŠKAS LIETUVIAMS	310	R. Čėsna
BAŽNYČIOS MOKSLAS APIE SANTUOKĄ IR ŠEIMĄ (II)	311	J. Lauriūnas, S.J.
JĖZUITAI GRĮŽTA KAUNAN	314	B. Garbaravičienė
TĖVYNĖJE	314	Gediminas Vakarīs
KALBA	318	Juozas Vaišnys, S.J.
ĮVAIRYBĖS	320	Red.
ŠYPSULIAI	321	Red.
TRUMPAI	322	Juoz. Pr.

Šis numeris iliustruotas nuotraukomis apie M.K. Sarbievijų ir V. Mačernį.
 Matematinę grafiką psl.306 ir 319 paruošė Jonas Boguta.
 Viršelio piešinys — dail. Ados Sutkuvienės.
 Lietuviškas raidynas — Jono Bogutos.

Laiškai Lietuviams — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July/August, when bimonthly, for \$15.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL. POSTMASTER: Send address changes to **Laiškai Lietuviams**, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636 — 1098.

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

Laiškai lietuviams

1991 / SPALIS — OCTOBER / VOL. XLII, NO. 9

LIETUVA

Lietuva — tai kalnai ir kalneliai,
Lietuva — tai žibutė miškuos,
Lietuva — žydrios akys seselių,
Juodbėrėliai žirgai prie tvoros.

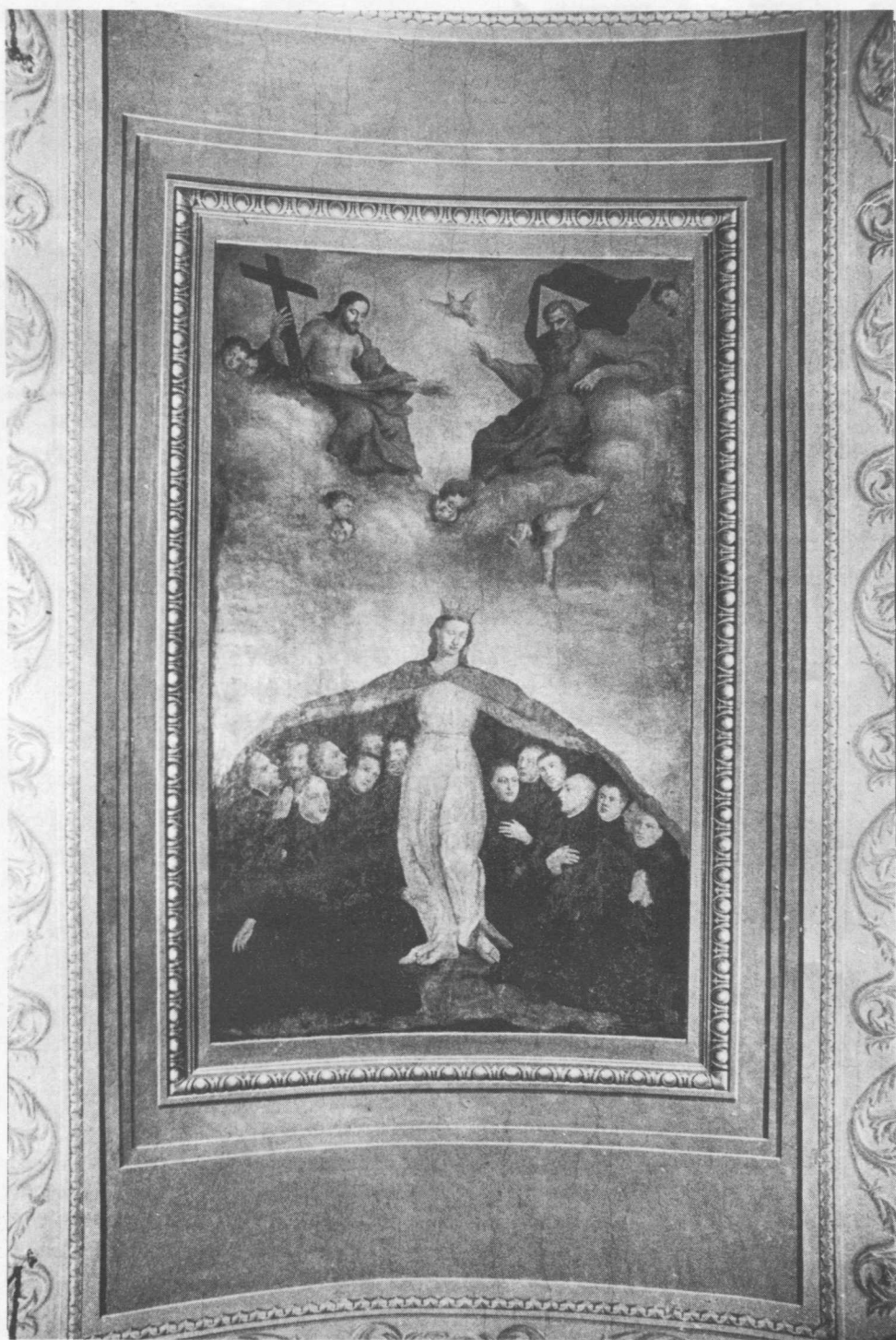
Lietuva — gandro lizdas sodyboj
Ir žali ajerai ežeruos,
Lietuva — žali rūtų darželiai
Ir sena motinėlė languos.

Lietuva — tai rasoti takeliai,
Dobilienoj kamanė darbšti,
Lietuva — šienpjoviai žalioj lankoj
Ir daina ilgesingai graudi.

Lietuva — tai bažnyčios ir kryžiai,
Lietuva — tai tėvelių malda,
Lietuva — vaikų pulkas prie gryčios
Ir sena varpų ryto rauda.

Lietuva — tai smūtkelis prie kelio,
Lietuva — vyturėlis laukuos,
Lietuva — mažas žemės kampelis,
Tau, lietuvi, brangus visados.

(Lietuvių tremtinių mėgstama daina)

Vilniaus universiteto retų spaudinių skyriuje, vad. Smuglevičiaus sale, Jėzuitų Madona.

Dailininkai Antanas ir Pranciškus Smuglevičiai. 1802 m.

J. Grikenio nuotr.

PASLĖPTA DIEVO DIDYBĖ

(*"Laiškų lietuviams" konkurse IV premiją laimėjęs rašinys*)

NINA GAILIŪNIENĖ

Tūksta kunigų. Laimingos vasarviečių parapijos. Vasarą ten kunigų apstu. Ir ne bet kokių! Dažniausiai universitetų ir kolegijų atostogaujantys profesoriai. Juos pažinsi iš komentarų apie dienos liturgiją ir iš pamokslų.

Su tokiu svečiu teko susidurti klausykloje. Mano nuodėmėmis jis aiškiai nesidomėjo. Nesistebėjau. Nebe pirmas kartas. Ta silpnybė šiais laikais, atrodo, kunigai yra užsikrėtę. Viena energinga moteris kartą pasakė: "Jeigu išpažinčiau padariusi žmogžudystę, esu tikra, kad būčiau atleista su įprastiniais žodžiais: už atgailą sukalbėk tris Sveika Marija. Gailėkis. Duodu išrišimą..."

Šįkart buvo kitaip. Po kelių sekundžių tylos kunigas prabilo: "Kitą savaitę, pradėdant pirmadieniu, kasdien nueik valandai prie jūros. Nesimelsk. Neskaityk. Tik žiūrėk į jūrą". Po tų žodžių jis pradėjo kalbėti išrišimo formulę.

Neįprastos atgailos paslaptis paaiškėjo, kai tas pats kunigas, pradėdamas Mišias, davė tos dienos liturgijos komentarus. "Visos mūsų maldos yra tuščios, jeigu nesuvokiame mus supančios Dievo didybės. Man lengviausia Dievą išgyventi prie jūros. Kitiems galbūt miške, kalnuose ar kur nors kitur gamtoje..."

Turiu prisipažinti, kad ta atgaila buvo pati geriausia ir efektyviausia mano gyvenime.

Tas kunigas nuolat primindavo, kad nesvarbu, ar gyvensi trisdešimt, šešiasdešimt ar šimtą metų. Svarbu, kiek sugebėsi išgyventi kiekvieną momentą. Girdi, mes einame per gyvenimą tarsi miegodami. Nematome ir negirdime, kas aplinkui dedasi.

Ar ne tokiais pat žodžiais skundėsi Kris-

tus? "Turi akis — žiūri, bet nemato. Turi ausis — klauso, bet negirdi". Vadinas, žmogus pasiliko toks pat per du tūkstančius metų. Kodėl taip yra? Ogi todėl, kad žmogus savo esme nesikeičia. Nei rasiai skirtumai, nei skirtingi papročiai, nei išsilavinimas ar jo stoka, nei civilizacija, nei kultūra, nei gyvenimo aplinka jo esmės nepakeičia. Žmogaus esmę sudaro jo siela.

Šių laikų medicina daug kalba apie gerus ar blogus genus, paveldėtus iš tėvų. Ilgas ar trumpas gyvenimas, palinkimas į įvairias ligas ar imunitetas prieš jas yra artimai surišti su paveldėjimu. Atseit, nori ar nenori, esi fiziologiškai surištas visam gyvenimui su savo tėvais.

Gavęs savo nemirtingą sielą iš Dievo, kiekvienas žmogus lygiai taip pat amžinai yra surištas dvasiškai su savo dangiškuoju Tėvu. Tas ryšys pasireiškia tuo, kad žmogus instinktyviai tiki nematomą dvasinį pasaulį ir pomirtinį gyvenimą, atseit, savo paties nemirtingumą. Todėl dar nėra rasta tautos ar genties, civilizuotos ar primityviausios, kuri neturėtų jokios religijos. Tikėjimas Dievu turi įtaką asmenims, šeimoms, tautoms ir valstybėms.

Dar netolimoje praeityje mūsų kareiviai mirė Korėjoje, Vietname, Irake ir kitur. Nėra kalbos — karas yra pati didžiausia žmonijos nelaimė. Pacifistai, priešingi bet kokiam, net ir gynimosi, karui, remiasi Dievo apreiškąja religija. Vienas iš 10 Dievo įsakymų liepia nežudyti. O Kristus nuėjo dar toliau — jis liepė net savo priešus mylėti.

Kas galvoja, kad įmanoma ir privaloma raidiškai įgyvendinti tuos įsakymus, yra ar-

ba svajotojas, arba jau pametęs ryšį su gyvenimo realybe. Be to, dar aiškiai parodo, kad nepažįsta Šventraščio.

Kai Mozė, Dievo įsakytas, vedė žydus iš Egipto nelaisvės, pats Dievas paskandino juos besivejančią faraono armiją Raudonojoje jūroje. Žydams pažadėtoji žemė, "tekanti pienu ir medumi", taip pat nebuvo tuščia. Ten gyveno šešios tautelės. Ir ne bet kokios, o jau turinčios sustiprintus miestus, kuriuos reikėjo jėga užimti. Žydai pabūgo ir atsisakė eiti į pažadėtąją žemę. Už nepasitikėjimą Dievo pagalba jie turėjo keturiasdešimt metų klajoti dykumoje. Nežiūrint to, kad žydų tauta buvo išrinktoji ir ypatingu būdu jo globojama, jos istorija yra pilna žiaurių ir ilgų karų. Dievas daug kartų padėjo žydams kovose priešą nugalėti, bet nuo karo baisumų ir aukų neapsaugojo. "Karas", prasidėjęs Adomo šeimoje tarp dviejų brolių ir pasibaigęs Abelio nužudymu, bus žmonijoje iki pasaulio pabaigos. Tai patvirtino ir Kristus. Mat Dievas gerbia žmogaus laisvą valią ir savo galia jos nekeičia.

Prezidentas Abraomas Linkolnas yra pasakęs: "Nė vienas žmogus nėra pakankamai geras valdyti kitą žmogų be jo sutikimo". Jeigu visi taip galvotų, būtų dangus žemėje. Deja, esame liudininkai karčios žemiškos tikrovės. Buvo ir tebėra nelaimingų kraštų, valdomų diktatorių, kurių žiaurumas valdomiesiems pralenkia doro žmogaus vaizduotę. Pacifistai, skelbdami Dievo vardu, kad ir prieš tokius negalima pakelti ginklo, įžeidžia Dievo teisingumą.

Senasis Įstatymas yra žydų tautos istorija ir buvo jos valstybės pagrindas. (Sionizmas, dabar kovojantis už Izraelį, yra grynai politinė, o ne religinė organizacija). Jeigu reikėtų išrinkti kraštą, kuris savo valstybės struktūrą pagrindė Naujuoju Įstatymu, be abejo, tai būtų JAV. Nenuostabu, kad krikščionybė buvo įleidusi tokias galias šaknis Amerikoje. Juk pirmieji piligrimai, atsi-

danginę į šį nežinomą kraštą, buvo bėgliai nuo persekiojimų dėl jų religinių įsitikinimų Europoje.

Čia jie galėjo Dievą garbinti laisvai, bet politiškai priklausė galingai Britų imperijai. Kai panorą nuo jos atsiskirti, kilo žiaurus karas. Sukilėliams trūko ginklų, o žiemai atėjus — šiltų drabužių ir maisto. Skaitant apie tas kovas, kartais atrodo, lyg būtų kai kurie lapai išplėsti iš Lietuvos istorijos kovų už nepriklausomybę. Pagalbos sukilėliams nebuvo iš kur laukti, vien tik iš dangaus.

Britų kareivis, atsilikęs nuo savo būrio, keliavo per mišką visą naktį. Išaušus rytui, nudžiugo, pamatęs kareivių stovyklą. Bet tai buvo ne britai, o amerikiečiai. Jam nieko daugiau nebeliko, kaip lindėti krūmuose, kol būrys iškeliaus. Kai viskas jau buvo paruošta kelionei, kareivis atvedė arklių netoli palapinės ir laukė. Iš palapinės išėjo vadas. Prieš sėsdamas ant arklio, jis atsiklaupė ir, sunėręs rankas ant krūtinės, paskeno maldoje. Britų kareivis atpažino, kad tai buvo generolas Jurgis Vašingtonas. "Tą momentą aš jau žinojau, kad mes esame karą pralaimėję", — rašė britų kareivis savo atsiminimuose.

Laimėjus karą, matyti, buvo neįmanoma žmogiškomis jėgomis parašyti konstituciją, sujungti trylika savivaldžių valstijų į vieną uniją, tad vėl buvo prisimintas Dievas ir šauktasi jo pagalbos. Benjaminas Franklinas kreipėsi į delegatus: "Ar mes užmiršome savo galingąjį Draugą? O gal mes įsivaizduojame, kad mums jau daugiau nebereikalinga jo pagalba? Be nuolatinės jo pagalbos, mums ne geriau seksis sukurti politinį kūrinį, kaip tiems, kurie statė Babelio bokštą. Mes būsimė suskilę dėl mažų partinių ir vietinių interesų. Mūsų projektai liks sujaukti, ir mes patys būsimė kaltinami bei pajuokiami būsimųjų kartų".

Nėra vietos abejonei, kad "galingasis Draugas" padėjo, nes atsirado "One nation under God", kuri iš trylikos valstijų išaugo

į penkiasdešimt ir išlaikė per du šimtus metų demokratišką savivaldą.

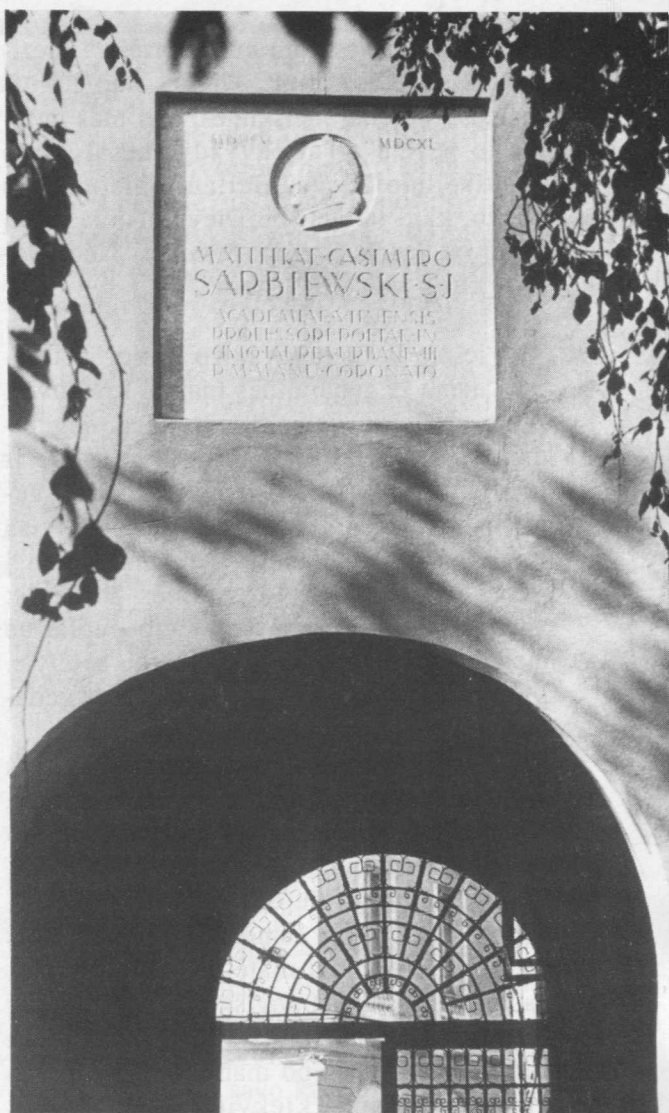
JAV skiriasi nuo kitų valstybių, kad čia nėra vienalytės tautos. Gyventojus sudaro daugybės tautų bei rasių mišinys. Nežiūrint to, čia yra tik dvi politinės partijos. Kiti demokratiniai kraštai su vienalytėmis tautomis yra susiskaldę į keliolika partijų. Net ir mūsų mažytė Lietuva prie tokių priklauso.

Europoje ir kitur kraštai, išsivadavę iš komunizmo tironiškos priespaudos, mėgina valdytis demokratiškai, sekdami JAV pavyzdžiu. Jiems būtų pravartu žinoti pirmojo JAV prezidento Jurgio Vašingtono įspėjimą tautai. Savo atsisveikinimo kalboje jis pasakė: "Iš visų nusiteikimų ir įpročių, vedančių į politinę gerovę, religija ir moralė yra nepakeičiami ramsčiai. Veltui koks nors asmuo reikalautų pagarbos patriotizmui, jeigu jis stengtųsi pašalinti šitas stiprias žmogaus laimės kolonas, tuos stipriausius piliečių pareigos ramsčius".

Nežiūrint pilietinio karo ir daugelio kitų karų bei įvairiausių beveik kasmetinių nelaimių, JAV yra turtingiausia ir galingiausia pasaulio valstybė.

Daugelis kraštų, kurie žemiškais turtais ir net teritorijos plotais pralenkia JAV, niekaip neišsikapsto iš skurdo. Jų rankos amžinai ištiestos į JAV dolerį. Galbūt ir jų gyvenimas pagerėtų, jeigu jie savo dėmesį sutelktų į taip pageidaujamo dolerio įrašą: "In God we trust".

Statistika rodo, kad ir dabar apie devyniasdešimt procentų amerikiečių tiki Dievą. Bet tikėti Dievą ir juo pasitikėti yra du visiškai skirtingi dalykai. Pasiūlyk už ką nors melstis, ir skirtumas tuojau pasirodys. Pavyzdžiui, kad Lietuvoje ir visose lietuvių kolonijose užsienyje būtų paskelbta maldos diena už Lietuvos laisvę. Dažniausiai gausi neigiamą atsakymą: "Maldos čia nieko nepadės. Žemiškus reikalus tvarkyti Dievas paliko žmonėms. Kur buvo Dievas, kai siautėjo Stalinas, Hitleris, kai šimtai tūks-

Lenta Vilniaus universiteto Sarbievijaus kiemelyje.

J. Grikenio nuotr.

tančių žmonių kentėjo ir mirė Sibire?"

Atseit, negalime pasitikėti Dievu todėl, kad jis dažnai nedaro to ir tada, ko ir kada mes norime, kad jis darytų. Ne taip galvojo prezidentas Abraomas Linkolnas. Prieš civilinio karo paskutinį lemtingą mūsų karo vadai ir patarėjai kreipėsi į prezidentą: "Ar mes neturėtume dabar pulti ant kelių ir mal-

dauti, kad Dievas būtų mūsų pusėje?” Prezidentas atsakė: “Gink, Dieve, nuo tokios maldos! Verčiau melskimės, kad mes būtume jo pusėje”. Tai pavyzdys besąlyginio pasitikėjimo Dievu. Geriau pralaimėti su Dievu, kaip laimėti be Dievo. Tokią mintį Lietuvos liaudis išreiškė posakiu: “Nėra blogio, kuris neišeitų į gera”.

Viešnia iš Lietuvos buvo tiesiog neišvengiamas iš generalinės maisto krautuvės. Ji ten praleido valandų valandas, negalėdama atsistebėti tokia maisto gausybe ir produktų įvairumu. O mes, ieškodami kelių mėgstamų daiktų, praeiname pro visa kita, lyg ten jų nebūtų. Ar kam ateina į galvą dėkoti Dovydo psalmės žodžiais: “Kaip brangi, Dieve, yra Tavo nuolatinė meilė! Tu saugai mus savo sparnų šešėlyje. Mes puotaujame Tavo namų maistu ir geriamo iš Tavo gerumo upės”.

Yra žmogaus silpnybė nematyti to, kas yra nuolat akyse. Kas įžiūrėjo Dievo didybę Kristuje? Ar apaštalai, kurie kasdien su juo buvo? Ar žydų kunigai ir Rašto žinovai, kurie girdėjo jo nuostabų mokymą sinagogose? Ne! Tikrai romėnų armijos kariškis — šimtininkas. Jis matė dievišką didybę, paslėptą Kristaus žmogiškoje prigimtyje ir jai nusilenkė nuostabiais žodžiais: “Nesu vertas, kad įeitum po mano stogu!” Jo žodžius kartojame kiekvieną kartą prieš Komuniją. Ar jie nėra virtę tik religinės apeigos formule? Kai kurie atsitikimai rodo, kad taip yra.

Kai Lietuva atgavo Vilnių, dalis fakultetų buvo perkelta iš Kauno į Vilniaus universitetą. Buvau tada antrame kurse. Išskyrus mažutę Šv. Mikalojaus bažnytelę, visos

Vilniaus bažnyčios buvo lenkiškos. Studentai pasišovė jas sulietuvinti. Sekmadienį susirinkę universitete, studentai pasidalino į būrelius ir nuėjo į bažnyčias, kur vyko pamaldos. Kai tik tikintieji pradėdavo giedoti lenkiškai, studentų būrelis užtraukdavo atitinkamą giesmę lietuviškai.

Garsas apie šias studentų ekspedicijas tuojau pasiekė universitetą. Po savo paskaitos prof. V. Jurgutis nusivedė mane į savo kabinetą. Vos tik uždaręs duris, jis kreipėsi į mane susijaudinęs ir nustebęs: “Panele, kaip Jūs galėjote taip daryti?! Ar Jūs nesuprantate, kas yra Mišios? Ar Jūs nepagalvojote apie Dievo didybę, paslėptą Švenč. Sakramente altoriuje?!” Tylėjau kaip žemė. Kai atidarė duris, buvo ženklas, kad turiu išeiti. Ir po šiai dienai nežinau, kodėl tik aš viena buvau iškviesta. Galbūt profesorius galvojo, kad, išlaikiusi jo dėstomą dalyką penketui, turėjau būti protingesnė ir kituose dalykuose. Deja, nebuvau.

Be abejonės, tai buvo pati trumpiausia profesoriaus pamoka studentei. Ji pasiliko atmintyje visam gyvenimui. Ta pamoka ir minėta neįprasta atgaila dažnai padeda man matyti paslėptą Dievo didybę kasdienos gyvenime. Todėl man sunku suprasti tvirtinimą, kad Dievas nesikiša į žmogaus, tautos ar valstybės gyvenimą. Rodos, taip lengva matyti jo palaimą šiam kraštui. Tų, kurių jokiais faktais neįtikinsi, belieka paklausti, kodėl Kristus į “Tėve mūsų” maldą įdėjo žodžius “teesie Tavo valia, kaip danguje, taip ir žemėje”. Kaip Dievo valia gali įvykti žemėje be jo paties įsikišimo? Kristus buvo teisingas. Galima klausyti, bet negirdėti. Negirdėti net savo paties žodžių, kalbant kasdien Viešpaties maldą.

▼ Linkmenų bažnyčioje, Lietuvoje, vesdamas rekolekcijas, paskutinę jų dieną — liepos 26 d. staiga mirė Vilniaus arkivyskupijos kunigų tarybos narys, Linkmenų parapijos klebonas kun. Jonas Lauriūnas. Jis buvo jėzuitas ir vedė rekolekcijas jėzuitams bei apylinkės kunigams. Buvo gimęs 1924 m. kovo 8 d. Šilelio kaime, Raudondvario vls. Mokėsi jėzuitų gimnazijoje Kaune. Jau okupacijos metu 1944 m. įstojo į jėzuitus. Palaidotas Petrašiūnų kapinėse Kaune.

"KAS TIKI — TURI AMŽINĄJĮ GYVENIMĄ"

CHIARA LUBICH

"Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: kas tiki, tas turi amžinąjį gyvenimą" (Jn 6, 47).

Tie žodžiai paimti iš Jėzaus kalbos, kurią jis pasakė Kaparnaumo sinagogoje po to, kai buvo padaręs duonos padauginimo stebuklą, po kurio minios ir vėl jį surado.

Jėzus jiems sakė, kad ieškotų duonos ne kuri prapuola, bet tokios, kuri pasilieka ir kurią tik jis gali duoti. O toji duona yra jis pats, jo žodis. Jis yra ta gyvoji duona, nužengusi iš dangaus, duodanti amžinąjį gyvenimą.

Čia Jėzus atsako į giliausią žmogaus širdies troškimą. Žmogiškos būtybės sutvertos gyvenimui; to jos ir siekia visomis galiomis. Tačiau jų didžiausioji klaida ieškoti to gyvenimo žmonėse, visame, kas sutverta, ribota ir praeina, ir negali patenkinti žmogiškumo vilčių. O neišsipildžiusios viltys neša tik nusivylimą ir gali vesti į visišką nusiminimą.

Tik Jėzus gali pasotinti tą žmogiškąją alkį. Tik jis gali duoti gyvenimą, kuris niekada nemiršta, nes jis pats yra Gyvenimas.

Kad galėtumėm turėti tą gyvenimą, mums reikia tikėti į Jėzų; o tą tikėjimą rodysime, jei priimsime jo žodžius ir pagal juos gyvensime.

Iš tikrųjų tikėjimas yra Dievo dovana. O kad galėtumėm tikėti, dangiškasis Tėvas mus prie Jėzaus patraukia (Jn 6, 44).

Tačiau Dievas nori duoti šias dovanas visiems, kurie atitiks reikalingas sąlygas. Didelės kliūtys, kurios sulaiko Dievą nuo

davimo tos dovanos, yra mūsų puikybė ir prisirišimai. Jie rodo stoką atvirumo Dievo šviesai ir ypač stoką nuoširdumo noriai keisti savo galvosena bei gyvenimo būdą į tokį, kurio Jėzus iš mūsų nori.

Vienas dalykas yra tikras: jei mes gyvensime pagal jo žodžius, Jėzus apsigyvens mumyse, o su juo amžinasis gyvenimas.

Kaip tad mes galėtumėm gyventi pagal čia mąstomus žodžius? Peržiūrėdami mūsų atsidavimą Jėzui, mūsų ištikimybę jam, mes geriau suprasime, ko tasai atsidavimas iš mūsų reikalauja. Jis gi reikalauja noriai priimti jo žodžius ir vis didesniu uolumu pagal juos gyventi, nieko neapleidžiant ir jų prasmės neskiedžiant. Tai reiškia, kad tada galėsime nepasiduoti žmogiškoms abejonėms, baimei ir vengimui, kuri bandys sukelti mūsų ribotumas ir asmeniškai polinkiai.

Konkrečiai kalbant, šį kartą mes galėsime stengtis ypatingu uolumu vykdyti tuos jo žodžius, kurie mums primins kaip skirtingose mūsų gyvenimo aplinkybėse turime veikti. Pavyzdžiui: jei turėsime reikalų su artimu, prisiminkime — "Mylėk savo artimą, kaip save patį" (Mt 22, 39). Jei dėl kokios nors priežasties kentėsime — "Jei kas nori eiti paskui mane, teišsižada pats savęs, tepasiima savo kryžių ir teseka mani" (Mt 16, 24) ir taip toliau.

Tada Jėzaus žodžiai mus apšvies ir jis pats mumyse apsigyvens su savo tiesa, tvirtybe ir meile. Tada mūsų vienybė su juo vis intensyvės, ir galėsime viską daryti kartu su juo. Tada net mirtis, kuri vieną dieną mus pasitiks, daugiau mūsų negąsdins, nes su Jėzumi jau buvome pradėję gyventi tikrą gyvenimą; gyvenimą, kuris niekada nesi-
baigs.

iš anglų kalbos išvertė *KostasPaulius*

▼ Kinijoje Šešano seminarijoje mokosi 115 klierikų iš 22 vyskupijų. Į seminariją pakviesti dėstyti trys katalikų kunigai iš užsienio.

MAČERNIO DVASINĖS INDIVIDUALYBĖS RAIŠKA

SILVA LAURENČIKAITĖ

Brandžiausius eilėraščius Vytautas Mačernis parašė dramatiškų istorinių įvykių sukuryje 1939-1944 metais. Bet kyla klausimas: kokia buvo poeto kūrybinio kelio pradžia?

Kaip ir daugumas jaunųjų lietuvių poetų, taip ir V. Mačernis pirmuosius savo kūrinius paskelbė „Ateities“ žurnale. Nuo 1936 iki 1939 metų pasirodė 10 eilėraščių, 2 proza parašyti darbai ir straipsnis „Keli būsimojo lietuvių kataliko inteligento bruožai“. Tai toks jauno (g. 1921) Telšių gimnazisto kūrybinis palikimas.

Ankstyvoji V. Mačernio kūryba patraukia ne logine būties analize, bet žmogaus vietos pasaulyje ieškojimu, gilia savianalize, individualiu santykiu su Dievu.

V. Mačernio eilės — apmąstymų ir ieškojimų rezultatas. Eilėraščiuose nerasime sentimentalizmo ir davatikiškumo. Susikaukęs, įtempęs visas dvasios jėgas, poetas tyliai prabyla maldos žodžiais:

*Aš prie tavo kojų, Viešpatie, ateisiu,
Vėjais gal atplauksiu prie tavų akių,
Čia maldoj aš tyliai žodžiais pasikeisiu,
Pasiskųsiu, Dieve, kad gyvent sunku.*
(eil. „Nėra laimės“, p. 375)¹

Dievas V. Mačerniui „<...> yra tikras ne kaip pažinimo objektas, o kaip egzistencinė realybė”.² Jis poeto jaučiamas kaip suasmenintas reiškiny. V. Mačernis tiki meile, teisingumu ir gailestingumu. Eilėraščio turinys stebins tyliu, meditatyviu dievybės suvokimu, kuris palieka gilią paslapties ir stebuklo pojūtį. Toji būties tyla spinduliuoja ramybę ir išsilaisvinimu iš žemiškojo daiktiškumo varžtų, nerimo ir nežinomybės. Eilėraštyje skamba dramatiškas vienvėsis žemėje motyvas, su-

teikiantis eilėraščiui melancholijos atšvaisčių.

Eilėraštyje „Susigalvojimas”³ Viešpats poetui: neregimybė ir regimybė, abstrakcija ir konkretybė, Dievas ir Žmogus:

*Nueina debesys, ir rūkas išsisklaido,
Ir vakare subėga žvaigždės ant dangaus.
Virš jų viršų matau aš Tavo veidą,
Veidą, kaip Dievo ir Žmogaus.*
(eil. „Susigalvojimas“, p. 651)

Tokiu regėjimu poetas sustiprins tikėjimą Viešpačiu: kaip esančiu ir nesančiu, kaip visareginčiu ir regimu, atsiliepiančiu kuriančiojo žmogaus dvasioje ir išbaigtu poeto kūryboje.

V. Mačernio dievybės apraiška eilėraščiuose yra ne tik idealo nuoroda, bet turi filosofinę potekstę. Poeto eilėraščio „Prisikėlimas”⁴ filosofinė mintis artima A. Maceinos žodžiams, „<...> kad Kristus ne savo prisikėlimu pergalejo mirtį, bet mirtimi”.⁵ Prisikėlimo idėja eilėraštyje — Kristaus karalystės viešpatavimo pradžia gyvenime ir gamtoje. Iš kapo kartu su Kristumi, anot poeto, kelsis „Nemari Jaunystė” ir ji švęs „Amžinybės Rytą”. Tai — aliuzija į išsivadavimą nuo gamtinės priklausomybės. Prisikėlimu poetas teigia amžinojo gyvenimo ir pavasario viltį, artimą krikščioniškajai išminčiai: „Dies venit, dies tua, in qua refflorant omnia”.⁶ V. Mačernis idealizavo amžinybės triumfą. Tai — poeto idealisto nuostata.

Prozos kūrinys „Aš atnešu jums saulės patekėjimą”⁷ — dar vienas Viešpaties apsi-reiškimas poetui. Ekstazėje poetą aplanko Viešpaties vizija. Viešpats pasirodo su pirmaisiais saulės spinduliais kaip Šviesa. Ir prabyla į poetą: „Aš atnešiau jums saulės

patekėjimą, bet jūs nebudėjote, aš įdiegiau jūsų širdyse Šviesą, bet jūs pasišvietėt mano šviesa savo auksui suskaityti, aš įdiegiau sieloj šilimos liepsną, bet liepsną jūs panaudojote valgių kepimui. Todėl vargstate ir nerandate ramumo. Budėkite, ir vėl atsivers šviesa. Pakelkite galvas ir pastumkite šalin auksą, nes auksas slegia sielą ir sumaišo protą. Šilima atkurkite save ir pasaulį, o aš būsiu jūsų žingsniuose. Budėkite, nes Aš atnešiau saulės patekėjimą" (422 p.). V. Mačernio Viešpats kalbantysis (priešingai A. Maceinos Tylinčiamam Kristui iš "Didžiojo inkvizitoriaus"). Jis primena žmonėms budėjimo esmę. Apsireikšdamas Šviesa, jis — neregimas, bet visur esantis. O savo kalbėjimu, savo pamokymu, yra aktyvusis Viešpats. V. Mačernis kūrinys išpėja, kad žmonės grumtynėse dėl aukso gali pavirsti tamsybių žvėrimis, panašiai kaip šv. Jono Apokalipsėje. Ši poeto tiesa aktuali dviem prasmėm: vidine ir išorine. Juk ir kiekviename žmoguje vyksta panaši kova, kaip ir istorijoje. Dėl to kitame prozos kūrinys "Ramybės Bankas"⁸ V. Mačernis siūlo idėją, kaip atsikratyti turto, mainais už Ramybę. Jis norėtų, kad žmonės skatikus paliktų pasakiškame, nerealiame Banke. Poetas kūrinys suteikia galimybę žmonėms ramiai gyventi, išlikti Kristuje. Bet, deja, niekas šios keistos įstaigos neaplanco, išskyrus neturtinę poetą... O programinis V. Mačernio straipsnis "Keli būsimosios lietuvių kataliko inteligento bruožai" — tarytum prozos kūrinys minčių ir idėjų tąsa. Jis rašo, kaip Lietuvos inteligentams katalikams išvengti turto pagundų: "Yra viena ypač pavojinga kliūtis — tai turtas, prabanga. Tai jėgų ryklys, tai ledas, kuriam prisilietus karštis virsta ledu ir gaivi srovė — tyvuliuojančia kūdra. Venkime prabangos, gyvenkime kukliai. Atsiminkime, kad turtas yra ne žmogaus užvaldymui, o tik jo pragyvenimo reikalui. Niekur taip greitai neišsenka jėgos, kaip sėdint minkštame fotely, gyvenant gerai apstatytame salone. Prabanga iškošia žmogų,

priverčia jį visomis dvasios jėgomis garbinti negyvus daiktus"⁹. (p. 289)

Vienas iš ankstyvųjų V. Mačernio eilėraščių — "Vizija"¹⁰ (Kn. "Žmogaus apnuoginta širdis". V., 1970, p. 27), pasirodęs kaip vizijų ciklo "Įžanga". "Vizija" filosofine potekste artimiausias poeto eilėrašties egzistencialistinei filosofijai. Eilėraštis primena M. Heidegerio posakį, kad "žmogus niekam nešaukiamas, jis šaukiamas tik į save patį".¹¹ Nuo dievybės apmąstymų grįžtama į save. Poetas jaučiasi laisvas, filosofuodamas vienvietėje. Tokiu būdu pažindamas savo būtį, turinčią transcendentinę pagrindą:

*[žemę piktas vakaras atėjo,
Toks baisiai svetimas ir neramus.
O ten už lango blaškosi klajoklis vėjas
Ir, lyg keleivis, prašos į duris.
Bet aš vidun jo niekad neįleisiu.
Duris užversiu dar tampriau.
Aš pilnas nerimo, kažko pasilgęs baisiai,
Paskendęs vakaro rimty, mąstau.
(eil. "Vizija", p. 344)*

Eilėraštyje apokaliptinių permainų misti- cizmą sustiprina nerimas, susirūpinimas, liūdesys.

Be dievybės idealo ilgesio, transcendentinės nuotaikos, poetas dėmesingas gamtai. Eilėraštyje "Snaigių muzika" V. Mačernis virtuosiškai sujungia dangų su žeme balta, snaigių spalva. Ši eiliuota poetinė miniatiūra: muzikali, išbaigta savo forma. Beprasmiška būtų ieškoti platesnių apibendrinimų. (Panašiai kaip eilėraštyje "Mergaitei".¹²) Tai — vientisa simboliška odė jaunystei. Kontrastas — eilėraštis "Miražai".¹³ Budėdamas dvasios sargyboje, poetas nujautė savo ir tautos likimą. Jis tarsis Pranašas, eilėraščio keleivis:

*Suklumpa jis ir saujom smėlį žarsto,
O vietoj vyno geria kaitrą tirštą.
Nykus šešėlis neša juodą karstą
Ir žiūri, kaip keleivis vienui vienas miršta.
(eil. "Miražai", p. 158)*

Literatūros vakaras Telšiuose 1937 m. Mačernis atsiklaupęs dešinėje. Viduryje sėdi mokyt. J. Rainys.

Arba:

*Bet dar matau toli ten kapą,
Kažkam tuščiuos laukuos supiltą.
Ten vėjui plakstosi žilvičio lapai,
O man čia taip ramu ir gera.*
(eil. "Prisikėlimas", p. 5)

Iš tikrųjų V. Mačernis intuityviai atspėjo savo ir tautos likimą. Jis žuvo. Žuvo gimtosiose apylinkėse, Žemaičių Kalvarijoje: Devyniolikos koplytėlių miestelyje, kur dažnai rymodavo ir meldavosi šv. Jono kalnelyje, ar Beržų aukštumėlėje, sename bočių kapi-nyne. Mirtis nusinešė jauną poetą amžinybėn. Budi ligi šiol poeto dvasia tėviškės Žvyrinėlio kalne, medžių prieglobstyje, įvairiaspalvių žolynų apsuptyje... V. Mačernis ilsisi ten, kur jo sielą vilioja kvapniosios vasaros ir šarmotos žiemos. Čia jį lankydavo vizijos, panašiai kaip Oskarą Milašį, įkvėpdavo Čerėjos dvaro sodai...

Spindi V. Mačernio dvasios šviesa. Atsiliepia į skaitytojų sielas. Įsiklausykime į poeto priesaikos žodžius Tėvynei:

*Mes pakelsime šalį, kur miega,
Miega lauko kapuos tiek didvyrių,
Mes su tais, kurie dirbo per jėgą:
Už tėvynę kentėjo ir mirė.*
(eil. "Į viršūnes!", p. 5)^{1 4}

V. Mačernio ankstyvoji kūryba primena mozaiką, kurioje tarpsta visos gyvenimo spalvos. Bet dominuoja dvi: baltoji — dievybės ir amžinybės, juodoji — laikinumo žemėje pojūtis ir žmogaus būties trapumas.

1 Ateitis, 1936, Nr. 10.

2 Jaspersas K. Filosofijos įvadas. V., 1989 p. 63.

3 Ateitis 1938. Nr. 3(15), p. 651

4 Ateitis, 1938–1939. Nr. 1, p. 5

5 Maceina A. Dviejų istorijų kryžkelėje. Židinys, 1937. Nr. 3, p. 286

(nukelta į psl. 318)

Vytautas Mačernis

SNAIGIŲ MUZIKA

V. Mačernis 1939 m. Telšiuose.

*Snaigės baltos ir žemė balta —
Raižta akys nuo balto dangaus.
Tau patinka — širdis nekalta,
Snaige virst ir jos užesiu gaust.*

*Tiesias vieškelis baltas tolyn —
Žvilgsi snaigės ant medžio šakų.
Nebežvelk tu daugiau praeitin,
Tegu gęsta tamsa, jau tegu.*

*Kyla saulė ant balto dangaus —
Veržias džiaugsmas iš tavo širdies.
Snaigės krinta ir pradeda gaust
Ir baltam spinduly atsišviest.*

MASTYMAS APIE MUMS PATIKĖTĄ MISIJĄ

P. DAUGINTIS, S.J.

“Atpirkėjo Bažnyčiai patikėta misija dar toli iki galo”. Šiais žodžiais popiežius Jonas Paulius II pradeda 1990 m. gruodžio mėn. 31 d. pasirašytą naująją encikliką apie misijas. Ji paskelbta II Vatikano susirinkimo dekreto “Ad gentes” 25 metų sukakties proga. Tas dekretas taip pat kalba apie misijas. Tad ir enciklika “Atpirkėjo patikėtoji misija”, ir dekretas “Ad gentes”, ir spalio mėnesį kasmet švenčiamas Misijų sekmadienis primena visiems tikintiesiems, tiek eiliniams katalikams, tiek ir jų vadovams vyskupsams bei kunigams, Atpirkėjo Jėzaus Kristaus patikėtą pasiuntinybę: “Eikite ir padarykite mano mokiniiais visų tautų žmones, krikštydami juos vardan Dievo Tėvo, ir Sūnaus, ir Šv. Dvasios”.

Tai verčia kiekvieną susimąstyti, kiek tą Viešpaties mums patikėtą misiją suprantame, imame į širdį ir pasiryžtame vykdyti.

Enciklika pirmiausiai pabrėžia, kad reikia tikėti Kristų, krikšto būtinumą sielos išganymui ir Bažnyčią — ženklą ir kelią į tai (ASS, vol. 83, Nr. 5-10, p. 258). Tuoju nurodoma šios svarbios misijos vykdytojai: tikinčiųjų bendrija — Bažnyčia, apaštalų įpėdiniai, vyskupai, kunigai, misionieriai, misionieriški vienuolynai, institutai, prie popiežiaus Romoje esanti Pagonims evangelizuoti kongregacija, Tikėjimo propagandos institucija, pasauliečiai vyrai ir moterys (t.p., Nr. 21-30).

Tad praktiškai visi tikintieji turi būti misionieriško darbo veikėjai. Popiežius kviečia visus į misionierišką darbą, sąmoningai imtis atlikti savo dalį misionieriškoje veikloje.

Tam tikslui popiežius ragina katalikus siekti vidujinio atsinaujinimo. Užtat reikia pagalvoti apie savo kaltes, nuodėmingumą,

pajusti Atpirkėjo meilę, jo skausmus, dvasios kančias, mielai iškęstas, kad tik mus išgelbėtų, sutaikintų su Dievu Tėvu, padarytų mus savo mylimais, įsūnytais vaikais, broliais ir seserimis. Išgirsti jo šauksmą, aidintį nuo kryžiaus: “Trokštu!” Jėzus trokšta ne tiek kūno degantį troškulį numalšinti, kiek dvasios troškulį išgelbėti daugybės žmonių sielas.

Iš atsivertusios, atsinaujinusios, dėkingos ir mylinčios širdies kyla didelis noras daug daryti, kad Atpirkėjo kančia ir pralietas kraujas būtų išganingas atšalusiu, nebetikinčių ir niekad netikėjusių sieloms; noras joms šviesti savo kilniu krikščioniško gyvenimo pavyzdžiu, daug melstis, aukotis už misionierius, už jų ištvermę besidarbuojant gelbėti ir atversti pagoniškas sielas.

Popiežius rašo ir apie misionieriško dvasingumo ugdymą (t.p. Nr. 87-90) ne tik tuose, kurie dirba ar dirbs misionierišką darbą, bet ir visuose tikinčiuosiuose. Tai labai svarbu — toks ugdymas padėtų jiems sąmoningai pajusti ir atlikti savo dalį misionieriškoje veikloje, atsirast misionieriškiems pašaukimams, kurių taip trūksta. Juk tai konkreti meilė Atpirkėjui: “Ką padarėte vienam iš šių mažiausių mano brolių, man padarėte”.

Misijos ir lietuviai

Gal ne vienam tautiečiui atrodo, kad lietuviai katalikai nedaug tėra prisidėję prie misijų darbo. Tačiau tai netiesa. Buvo ir lietuvių misionierių. Žymus lietuvis misionierius buvo jėzuitas Andrius Rudamina (miręs 1631 m.), dirbęs Kinijoje. Dėl 1831 ir 1863 m. sukilimų į Sibirą ištremti kunigai daug darbavosi tarp vietinių žmonių, tarp nekrikščioniškų ar mahometoniškų tautelių.

Iš jų bene žymiausias buvo marijonas Švirmickas. Prieš II pasaulinį karą Harbino misijoje (Mandžiūrijoje) tarp apleistų rusų pabėgėlių ir kitų misionieriavo kun. Vladas Mažonas, MIC. Nepriklausomos Lietuvos laikais nemažai buvo misionierių saleziečių, marijonų ir jėzuitų brolių bei kitų. Dabar Indijoje dirba jėzuitas Donatas Slapšys, Afrikoje — jėzuitas brolis Andriejauskas ir kun. salezietis H. Šulcas; Brazilijoje tebedirba kun. salezietis Bėkšta; Brazilijoje ir Bolivijoje — gydytojas kun. Aleksandras Bendoraitis.

Sovietų žiauraus valdymo ir trėmimų laikais į Sibirą ir Vidurinę Aziją vykdavo tremtiniais ir vietiniams gyventojams padėti įvairūs kunigai, pvz., jėzuitai A. Šeškevičius, A. Dumbliauskas (Karagandoje išrūpinęs iš bedievių komunistų leidimą ir pastatęs bažnyčią), B. Babrauskas, judrusis kunigas J. Zubrus, pranciškonas S. Bytautas, kurių laiką darbavęsi dieceziniai kunigai J. Budrevičius, K. Žilys ir kiti. Taip pat misijų veikloje kunigams padėjo ir nemaža seselių vienuolių. Kai kurios ir savarankiškai apaštalavo, pvz., seselė Kezytė, važinėdama po plačiąją Sovietų Sąjungą, pasiekdavo net Azerbaidžaną ir Armeniją.

Subyrėjus komunistų partijai, Sovietų Sąjungai ir josios klastingajai KGB, dabar misionieriams atsiveria plačios galimybės. Be to, ir Lietuvoje yra daug nekrikštytų, visiškai nepažįstančių Kristaus, atšalusių ir užmiršusių tai, ką buvo išmokę slapta iš savo tėvų ar kitų pamaldžių žmonių. Ten yra labai daug indiferentų agnostikų laisvamanių arba bent abejojančių sužalotų sielų, nepajėgiančių suprasti, kaip tą savo sužalotą dvasią pagydyti.

Dar platesnių galimybių atsiras suirusiose Sov. Sąjungos šalyse, kur žmonės per 72 metus tegirdėjo vien panieką ir priekaištus prieš Dievą, Jėzų Kristų, Bažnyčią, kunigus, tikėjimą. Mums, lietuviams, bus bene lengviausia prie jų prieiti, tarp jų apaštalausti, misionieriauti (žiūr. „Amžinai

aktuali pasiuntinybė“, *Katalikų pasaulis*, 1991 m., Nr. 8, p. 3).

Ši rašinį baigsime šiais pop. Jono Pauliaus II žodžiais: „Misionierius, pats gyvendamas Palaiminimais, įrodo jau atėjusią Dievo karalystę ir savo gyvenimą joje. Kiekvieno tikrai misionieriško žmogaus savitumas yra vidujinis džiaugsmas. Pasaulis dabar taip gundomas, visokiomis sunkenybėmis apkrautas ir į blogį pasinešęs. Džiugiąją viltį savyje turinčiam žmogui reikia būti jame Gerosios naujienos skelbėju.

Niekada nebuvo pirmiau Kristų tikinčiųjų bendrijai — Bažnyčiai tokių galimybių ir progų liudijimu bei žodžiu atvesti žmones ir tautas į Evangeliją. Jau regime auštantį naują misionierišką amžių, beveik tampantį švintančia diena, nešančia gausų vaisių derlių. Žinoma, jei misionieriai ir visi krikščionys drauge, ypač jaunimas, didžiadvasiškai atsilieps į mūsų dienų iššūki ir dideles galimybes“ (ASS, vol. 83, Nr. 91, 92, p. 336-339).

Taigi, ar pasiryšime atsiliepti į paties Atpirkėjo mums patikėtą misiją? Ar būsime jo pasiuntiniais netikinčioms tautoms, arčiau nepažįstančioms Kristaus ir jo Gerosios naujienos? Galime pradėti nuo savo šeimos, darbovietės, aplinkos ir tęsti savo misijinį darbą už jūrų esančiose šalyse, tačiau pasiekiamose meile, malda, auka ir mūsų visokiais būdais remiamų misionierių pastangomis!

▼ Lietuvių koplyčios Vašingtone 25 m. sukakties minėjimas įvyks spalio 12–13 dienomis. Šeštadienį, spalio 12 d. 1 val. bus akademija tema „Lietuvos XX amžiaus kankiniai“. Paskaitininkai — istorikas S. Sužiedėlis ir ilgai kalintas vysk. S. Tamkevičius iš Lietuvos. Spalio 13 d. iškilmingos Mišios Nekalto Prasidėjimo bazilikoje. Giedos Dainavos ansamblis. Liturginę programą sudarant, talkins kun. dr. J. Šarauskas, po savo kelionės į Rumuniją. Iškilmų organizavimo komitetui pirmininkauja Vašingtono LB pirmininkė Audronė Pakštienė.

MYLĖKITE SAVO PRIEŠUS

Kun.
J. Lauriūnas,
S.J.

Kartais klausiama: kas yra būdinga krikščionybei, kuo ji skiriasi nuo kitų religijų? Krikščionybė turi savitų bruožų, būdingų tik jai, būtent etikos taisyklėse, iš kurių reikia paminėti artimo meilę, ir šią taisyklę norėtusi panagrinėti atskiru žvilgiu, kuris vadinasi *priešų meilė*.

a) Mylėti atsirinktinai?

Jėzus gerai žinojo, kad skelbė neįprastus dalykus. Jis kalbėjo: “Jūs esate girdėję, jog buvo pasakyta: Mylėk savo artimą ir nekęsk savo priešo. O aš jums sakau: Mylėkite savo priešus!” (Lk 6,27). Panašiai skamba ir senajame Testamente: “Jei tavo priešas alksta, papenk jį; jei trokšta, duok jam vandens atsigerti”. Bet tuojau priduria: “nes tu krausi jam ant galvos žarijų” (Pat 25,21). Tai reiškia: jei tu nekeršysi savo priešui, Dievas pasirūpins kerštu. Be abejo, yra išmintinga vengti ginčų, sankirčių, bet tai dar nėra priešų meilė. Įvairios humanizmo formos skelbia meilę žmogui, bet nereikia nė didinamojo stiklo, kad pamatytume, jog ten nėra meilės priešui. Marksizmas skelbia neapykantą priešams, klasių kovą, net reikalauja neapykantos. Mūsų gyvenime įprasta, kad jei žmogus yra kitokios ideologijos, kitaip galvoja negu mes, jį jau laikome savo priešu, jo neapkenčiame.

Pasižiūrėkime į savo krikščionišką gyvenimą. Štai Evangelijoje skaitome: “Kas užgauna tave per vieną skruostą, atsuk ir antrąjį; kas atima iš tavęs apsiaustą, negink ir marškinių” (Lk 6,29). Ar mes nelaikome šio reikalavimo keistu, negyvenimišku? Kas tada lieka iš mūsų priešų meilės? Jei norime būti krikščionimis, negalime rinktis: šitą mylėsiu, o šito neapkėsiu; su tuo bendrausiu, o su tuo jokių reikalų neturėsiu. Be abejo, mes atsikirsime: ar aš neturiu teisės gintis, kad jis nevedžiotų manęs už nosies, neliptų man ant galvos? Vadinas, mes kai ką išskiriame iš savo meilės zonos, išstumiamo. Bet Naujame Testamente pasakyta: “Kas nekenčia savo brolio, tas žmogžudys” (1 Jn 3,15). Mes vėl galime pasiaiškinti: “Kas gali man ką nors prikišti? Nevagiu, neužmušiau nieko, neapgauinėju”. Tai klausimas, ar šitaip elgdamiesi mes jau būsime tikri krikščionys? Neapykanta žmogui yra nesuderinama su krikščioniška sąžine. Šv. Raštas aiškiai sako: “Kas nekenčia savo brolio, tas žmogžudys”. Žmogui užmušti juk nereikia lazdos, bet krikščionišku požiūriu mes galime būti žmogžudžiais. Pasiklausykime Kristaus: “Jūs esate girdėję, kad protėviams buvo pasakyta: NEŽUDYK. O aš jums sakau: jei kas pyksta ant savo brolio, turi atsakyti teisme” (Mt 5,21). Mato Evangelijoje toliau aiškinama, kas suprantama žodžiu “neapykanta”. Štai: “Kas pyksta ant savo brolio, turi atsakyti teisme. Kas sako savo

broliui: "Pusgalvi", turės stoti prieš aukščiausiojo teismo tarybą. O kas sako: "Be-proti", tas smerktinas į pragaro ugnį". Žodžiai "teismas, aukščiausia taryba, pragaro ugnis" reiškia laipsniavimą: tuo pačiu parodoma, kad neapykanta gali būti įvairių laipsnių. Pirmasis laipsnis — pyktis, kai kalbame neapykantos vedini, išsiliejame piktais žodžiais, linkime savo priešui mirties, jį variname, nerandame jam jokio šiltesnio žodžio. Šitai Jėzus smerkia: tai yra blogai! Bet gali būti dar blogiau, kai savo priešininką pažeminu, nuvertinu, laikau nevykėliu, niekam netinkamu. Trečias laipsnis — kai mano priešininkas man yra tuščia vieta, nenoriu aš apie jį nieko žinoti nė girdėti, nelaikau jo žmogumi. Jei aš negerbiu žmogaus, jį niekinu, ignoruoju — aš jo nekenčiu.

b) Kas mano priešas?

Kai Kristus kartą kalbėjo, kad turime mylėti savo artimą, kažkas jį paklausė: "Kas yra mano artimas?" Būtų galima klausti: kas yra mano priešas? Aš esu ramus, taikus žmogus ir priešų neturiu. Priešas yra ne tik tas, kuris man duobę kasa, mane plūsta, su kuriuo aš neturiu bendros kalbos. Mes esame tokie jautrūs, kad palaikome už bloga ne tik tai, ką mums padaro kiti iš blogos valios, bet ir tai, ką kiti padaro mums iš geros valios, suerzindami mūsų nervus. Štai motina sušunka suaugusiam sūnui: "Apsivilk paltą, šiandien šalta". Motina pasako su geriausia valia, bet sūnus tai priima pikta, ir ji jam tampa priešu. Geriausias draugas gali būti nedraugiškai priimtas, blogai supratas. Priešu galime palaikyti žmogų, kuris kitaip mąsto negu mes, kitą kalbą vartoja, kitaip rengiasi negu mes, kitaip tvarkosi negu mes, kitai partijai priklauso, kitaip negu mes žiūri į Lietuvos ateitį. Mes užmirštame, kad kiekvienas esame žmogus — savitas, nepakartojamas ir kiekvienas savaip jaučiame ir mąstome, turime savitą likimą ir savus rūpesčius bei skausmą ir jokių būdu negali-

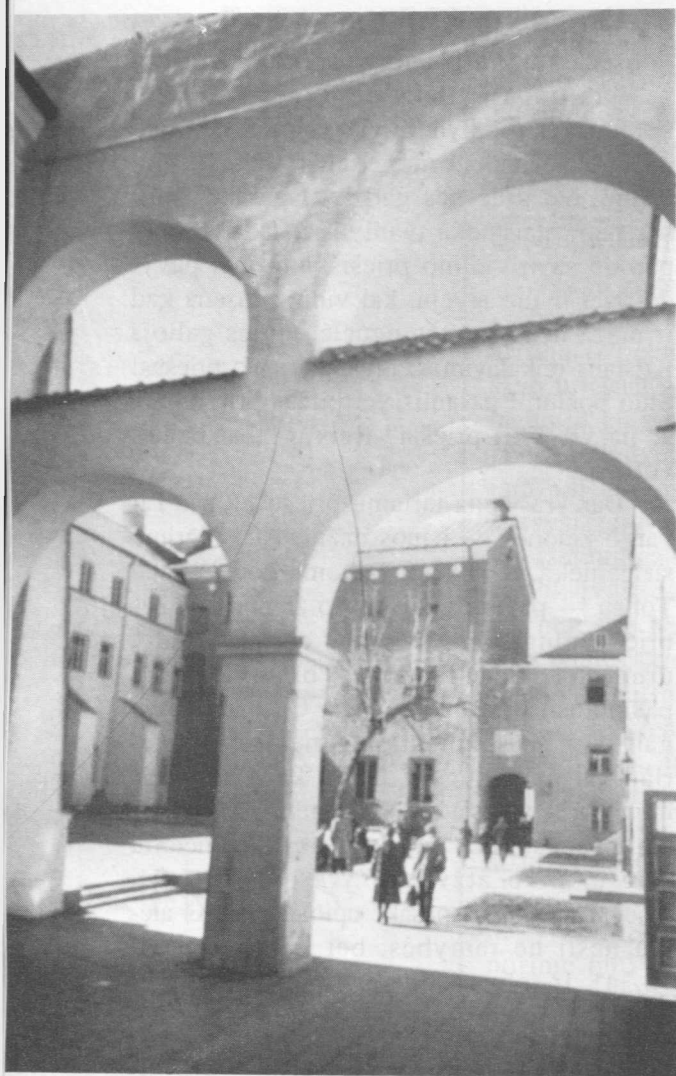
me būti visais taškais vienodi. Šalia to priešiško, kurį jaučiame, kai kitas žmogus yra truputį kitoks negu mes, yra priešiškus, kuris kyla iš varžybų dėl geresnio kąsnio, dėl aukštesnės vietos, dėl ilgesnio rublio, dėl didesnės garbės. Išauklėti žmonės paprastai moka tvardytis ir išoriškai neparodo savo vidinio priešiško nei pavydo. Net ir tuo atveju, kai viduje rusena kad ir maža neapykantos ugnelė, mums galioja Kristaus reikalavimas: mylėkite savo priešus! Šiuo požiūriu pasaulis yra pilnas priešų. Bet ar jie yra tikri priešai? Reiktų labai pagalvoti.

Dar yra viena tariamų priešų grupė. Tai vargo žmonės — į juos dažniausiai žiūrime su panieka, iš aukšto, laikome nevykėliais. Toliau — pavyzdingo elgesio žmonės: jų nepriekaištingas elgesys mus erzina, trikdo, drumsčia mūsų ramybę. Tokius laikome pasipūtusiais, arogantiškais. Čia pavyzdžiu gali būti blaivininkai, abstinantai — išgeriantieji jų nemėgsta; lygiai kaip tingintys mokiniai nemėgsta darbščių mokinių. Reiktų būti apuoku, kuris galėtų pasakyti: aš neturiu priešų. Šiuo atžvilgiu yra daug priešų. Kodėl? Ir Kristus pasakė apie save: "Aš atėjau nešti ne ramybės, bet kalavijo" (Mt 10,34). Ir toliau kalbėjo: "Atėjau sukiršinti sūnaus prieš tėvą, dukters prieš motiną. Žmogaus namiškiai taps jam priešais". Čia mes turėtume atsiminti: jei aš laikausi tikėjimo, tuo pačiu turėsiu ir priešų — kai kas laikys mane svetimu. Kaip krikščionis aš neprivalau sakyti: "Aš neturiu priešų", bet: "Jei turiu priešų, man reikia juos mylėti". Tai neturi būti vien žodžiai, o rimtas gyvenimo uždavinys. Kasdien iš naujo reikia pažadinti tikrą, neveidmainingą, nemeluotą meilę.

c) Priešų meilė

Meilė priešui yra tarsi bandomasis akmenėlis, rodantis, ar tikrai mes mylime.

Mylėti priešą — tai nereikia mylėti žmogų, savo žmoną, savo vaiką, kaimyną, kurie yra man geri, retkarčiais pagrojančys

Žvilgsnis į Sarbievijaus kiemą pro dviaukštę arką.
J. Polio nuotr.

mano nervais. Žmogų reikia mylėti kaip savo priešą, kitaip meilė nebus meilė. Žodis „meilė“ šiandien — nudėvėtas žodis, be turinio. Galime mylėti, kad mums tai yra naudinga. Šitaip galima mylėti mašiną, savo šunį, savo žmoną — tai užpildo mano gyvenimą, jį prailgina. Galima mylėti šiaip žmogų, kuris yra man draugiškas, malonus, gražių manierų, simpatiškas. Bet jei jis nėra toks? Jei jis man kainuoja nervus? Jei jauna graži moteris pasensta?

Tikra meilė pirmiausia pasirodo tada, kai mes galime pasakyti: aš myliu tave ir tada, kai tave laikau savo priešu. Tai yra meilė krikščioniška prasme. Be priešų meilės nėra.

Šitai sugebėdavo tik labai šventi žmonės, kuriems buvo šventi Biblijos žodžiai: „Mylėkite savo priešus“. Jei mes tai sugebame, mumyse išsipildo kiti Biblijos žodžiai: „Meilė yra galingesnė už mirtį“. Kito žmogaus nepaveiksime iš išorės gražiomis kalbomis ar pamokslais — lips kaip vanduo prie žąsies. Reikia žmogų mylėti, tikrai mylėti. Šitaip žmogų mylėti iš tiesų yra sunku — priešinasi prigimtis, bet krikščioniui yra rimtas motyvas — mes esame Dievo mylimi. Naujajame Testamente rašoma: „Mes mylime, nes Dievas mus pirmas pamilo“ (1 Jn 4,19). Pamilo mus, nusidėjėlius, reiškia tada, kai buvome jo priešai. Ir taip yra visada: jis nuodėmės nemyli, bet mus, kaip nusidėjėlius, myli. Štai kuo galime remtis, tikėdami, kad Dievas mus priims. Dievas nesiūlo mums sąlygų: „Pirmiau tapk teisus, tada aš tave pamilsiu...“ Jei norime žinoti, kas yra meilė, žiūrėkime ne į žmones, bet į tą, apie kurį mūsų tikėjimas sako, kad jis yra meilė. Todėl ir mūsų meilė kitam žmogui tik tada bus verta šio švento vardo, kai mes nereikalausime sąlygų, kai nesakysime: „tegul jis pirmas nusilenkia man, tegul jis padaro tai ir tai, o tada aš kalbėsiu su juo kaip su žmogumi“. Tai nėra meilė. Bet šitoks reikalavimas prašoka mūsų jėgas. Taip! Bet žvelgiant į Kristų, juo remiantis — tai įmanoma. Ir dar reikia pastebėti: kas tikrai myli savo priešą — nežiūrint kaip jis besivadintų: budistas, mahometonas ar ateistas — jis įvykdo savo gyvenime tai, ko reikalauja krikščionybė. O Dievas nieko nenori iš mūsų, kaip tik to, kad mes, sekdami Kristų, mylėtume artimą — tai reiškia — taip pat ir priešą. O tada kiekvienam galios guodžiantys Šv. Rašto žodžiai: „Kas pasilieka meilėje, tas pasileika Dieve“ (1 Jn 4,16).

KAIP PALENGVINTI EKOLOGINIUS SUNKUMUS

P. DAUGINTIS, S.J.

Gamtos taršos ir naikinimo mažinimas

Pirmiau tik vienas kitas gamtos draugas rūpinosi kuria nors beišnykstančia gyvių rūšimi, o dabar ekologiniai reikalai pasidarė labai opūs. Jais rūpinasi platūs visuomenės sluoksniai. Ekologiniai sunkumai palietė šimtus tūkstančių žmonių ir žaloja daugybę gamtos būtybių ir sričių.

Pirmiau ekologija buvo laikoma biologijos dalimi. *Ekologija* (lot. *oecologia* iš gr. *oikos* — “namas, namų aplinka” ir *logos* — “žodis, kalba, mintis”) yra biologijos mokslo dalis, tirianti gyvių ir aplinkos santykius.

Dabar ekologija imama daug platesne prasme — tai mokslas ir rūpestis, kad aplinkos užteršimas pavojingai nepakenktų kuriai augalų, žuvų, paukščių, gyvulių rūšiai, o tai pat ir žmonių gyvenimui. Įvairioje gamtos tarša dabar labai didėja. Ji grasi na bet kokiai gyvybei. Jau tuo labai susirūpino ne tik ekologistai, gamtos draugų sambūriai, žaliųjų draugijos, bet ir įvairios organizacijos, parlamentai, šalių vyriausybės. Tiems reikalams svarstyti buvo net atskira Jungtinių Tautų sesija.

Susirūpino ir katalikai

Įvairios katalikų grupės, draugijos ir visa Bažnyčia pradėjo rūpintis šia problema. Pvz., 1989 m. sausio mėnesį popiežius Jonas Paulius II išleistame Apaštališkame paskatinime pasauliečiams paskyrė visą sekciją ekologiniams klausimams. Tų pačių metų Sekminių savaitę buvo Europos įvairių konfesijų krikščionių suvažiavimas Bazelyje (Šveicarijoje). Jo tema buvo: “Taika, teisingumas ir gamtos apsauga”. Suvažiavimo baigiamajame dokumente nurodytos prie-

monės apsaugoti aplinkai nuo vis didėjančio užteršimo. O gamtos gyvius — nuo tolimesnio jų žalojimo ir naikinimo.

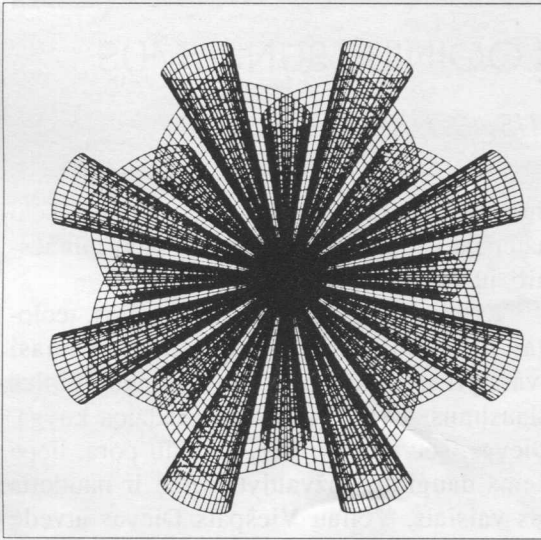
Katalikų universitetai, akademijos, teologai, filosofai bei kiti mokslininkai imasi svarstyti iš esmės pagrindinius ekologinius klausimus. Pagal Šv. Rašto Pradžios knygą, Dievas, sutvėręs pirmąją žmonių porą, liepė jiems daugintis, užvaldyti žemę ir naudotis jos vaisiais. Vėliau Viešpats Dievas atvedė žmogų į gražųjį Edeno sodą, kuriame buvo visokių medžių, kurie buvo gražūs pažiūrėti ir kurių vaisių buvo galima skaniai pavalyti. Liepė juos prižiūrėti ir aptarnauti.

Iš šių pasakojimų aiškėja, kad Dievas pastatė žmogų virš visų savo sukurtų gyvųjų tvarinių ir davė galią juos užvaldyti ir jais naudotis. Tad žmogų padarė jų savininku, naudotoju ir prižiūrėtoju. Jis neturi su jais elgtis, kaip jam patinka, bet taip, kaip reikia.

Taip pat ten vaizdžiai pasakojama, kad Dievas atvedė Adomui visus savo sukurtus laukų gyvulius ir paukščius, kad duotų jiems vardus. Bet iš jų neatsirado žmogui tinkamo pagalbininko. Tada Dievas sukūrė moteriškę ir atvedė ją Adomui.

Tie pasakojimai parodo, kad tarp gyvūnų ir žmogaus buvo artimi santykiai, kad jie buvo žmogui pagalbininkai, nors ne tiek tinkami kaip sukurtoji žmona Ieva. Tad žmogus turi elgtis su visais tvariniais draugiškai, o ne kaip su kokiais beverčiais daiktais.

Pats žmogus nėra sukūręs nei gyvos augmenijos ir gyvūnijos, nei negyvosios gamtos kūnų, nei pats savęs. Iš savęs jis nieko neturi. Jis yra Dievo sukurtas iš meilės ir iš jo gavęs įvairiausius tvarinius, kaip Dievo dovaną. Todėl žmogus turi laikyti

visus jo naudojamus tvarinius apčiuopiamais Dievo meilės ženklais.

Bendrojo gėrio reikalavimai

Mūsų laikais technologinė gyvūnų vien kaip priemonių samprata yra užvaldžiusi žmonių pasaulėjautą ir elgseną. Galintys gauti ar turėti daug negyvosios ir gyvosios gamtos teikiamų gėrybių, naudojasi jomis labai gausiai, dažniausiai per plačiai ir ne-
taipiai. Tiek paskiri žmonės ir jų grupės, tiek jų parūpintojai ir fabrikantai dažniausiai neatsižvelgia nei į kitus žmones, nei į negyvosios ir gyvosios gamtos būtybes. Dažnai pastebimas gobšumas, kitų išnaudojimas, piktnaudžiavimas, gamtos ir gyvenamosios aplinkos tarša. Visa tai yra pasiekę aliarmuojantį laipsnį su skaudžiomis, žalingomis pasekmėmis, neretai nešančiomis mirtį įvairiems gyvūnams ir žmonėms.

Dievas sukūrė žmogų bendruomeniškai, reikalingą kitų pagalbos. Todėl savo prigimtimi žmogus yra socialus, bendruomeniškas. Užtat žmonės turi rūpintis ir kitais, jų bendruomenės gerove, bendruoju gėriu. Bendrasis gėris, anot popiežiaus Jono XXIII enciklikos "Mater et Magistra", yra suma kultūrinių ir socialinių aplinkybių, įgali-

nančių žmones lengviau siekti tobulesnio išsivystymo.

Pagal Katalikų Bažnyčios socialinį mokymą, bendrasis gėris konkrečiai reiškiasi žmogaus teisių ir iš jų kylančių esminių reikalų vykdymu, atsižvelgimu į pagrindines laisves ir tinkamus santykius su kitais, tiek su žmonėmis, tiek su kitais tvariniais. Paskiro žmogaus rūpestis kitais apima ir turi apimti ne tik savo šeimos, bet ir visos žmonijos bei gamtos reikalus.

Nuolat auga žmonių skaičius, ir jų reikalų patenkinimas reikalauja vis technologiškiau plėsti gamybą ir prekybą. Tačiau didėjančią produkciją įgalinanti technologija turi būti vadovaujama ir apsprendžiama plačiame politiniame procese ir etinių nuostatų svarstymuose pasiektų nurodymų bei pirmenybių. Būtina išlaikyti reikiamą balansą tarp ekonominio išvystymo reikalavimų ir aplinkinės gamtos turimo pajėgumo; kitais žodžiais tariant, ekonominis augimas turi būti ekologiškai priimtinas. Pavyzdžiui, elektroninės-branduolinės energijos gaminimas ir vis besiplečiantis jos vartojimas palengva darosi gana pigus. Tačiau branduolinių jėgainių statymas ir elektroninės energijos gaminimas yra surištas su daugeliu pavojų žmonių sveikatai bei gyvybei. Tai ryškiausiai parodo Černobilio atvejis.

Amerikos ir Europos technologinė biurokratija ir naujoji pramonės bei prekybos aristokratija su tuo nesiskaito, siekdama vien didelio pelno. Fabrikai, įmonės ir kitos įstaigos liekanomis bei išleidžiamais chemikalais užteršia upes, ežerus, jūras. Jose nebegalima maudytis, žuvis ir kiti gyvūnai išgaišta. Prasideda ir ūkininkų per plačiai vartojami pesticidai parazitams naikinti ir dirbtinės trąšos. Visa tai užteršia, daug kur tiesiog užnuodija vandenį ir žemę — nyksta žuvis, smulkioji dirvų flora ir fauna. Žemė, nebepajėgdama apsivalyti, atsigauti, tampa dykyne, o prie jos esantys medžiai ir ištisi miškai nudžiūsta.

Kaip mažinti gamtos taršą ir gyvūnų naikinimą

Iš krikščioniškosios pasaulėjautos bei bendrojo gėrio nuostatų kylantys reikalavimai turi būti nieko nelaukiant įgyvendinti. Daugelis jų tampa ekonominio bei socialinio teisingumo reikalavimais. Todėl jie gali būti ir juridškai išreikalaujami.

Demokratinuose kraštuose kiekvienas susipratęs pilietis gali ir turi siekti juos įgyvendinti: pirmiausia prisidėdamas prie viešosios nuomonės formavimo, teisingo informavimo, tų reikalų supratimo ir vykdymo. Taip pat įvairiais būdais reikėtų prisidėti, kad įstatymų leidimo institucijos juos paruoštų, priimtų ir nurodytų priemonės tai pasiekti. Reikėtų reikalauti, kad vykdomoji valdžia tikrai to siektų, sudarytų programas, nustatytų taisykles, skirtų pakankami šiam tikslui žmonių ir pinigų.

Kiekvienam reikėtų laikytis tokio gyvenimo stiliaus, kuris kuo mažiausiai kenktų gyvenamajai aplinkai: mažiau vartoti energijos, daugiau naudotis viešojo susisiekimo priemonėmis, mažinti atliekas ir pan. Turime patys suprasti ir kitiems padėti įsisąmoninti, kad mūsų laimė ir sveikata priklauso ne tiek nuo materialinių gėrybių gausos, kiek nuo sveiko ir protingo visos kūrinijos naudojimo ir nuo žmogiškų santykių su kitais žmonėmis, gamta ir Dievu.

Taigi tokio paprasto, kuklaus ir sveiko, į kitus atsižvelgiančio gyvenimo būdo bei stiliaus reikėtų laikytis kasdien savo namuose, gatvėje, darbovietėje ir kitur. Todėl, pvz., pridera tuoj išjungti be reikalo žibantią elektros lemputes dieną ar naktį, ypač tuščiose patalpose. Tas pat pasakytina apie naudojimą vandens, medienos, metalų ar net kasdieninio maisto, kurio kitiems labai trūksta.

Tokie ir kiti panašūs nusistatymai padės branginti gamtos būtybes, saikiai jomis naudotis ir mažinti gamtos taršą. Taip mes prisidėsime prie ekologinių sunkumų palengvinimo.

MOTIEJUS KAZIMIERAS SARBIEVIJUS LIETUVOS KULTŪROJE (II)

EUGENIJA ULČINAITĖ

Sarbievijus — oratorius

Kaip retorikos dėstytojas, Sarbievijus ne tik buvo puikiai susipažinęs su retorikos teorija bei istorija, bet ir turėjo, kaip atrodo, nemenką oratoriaus bei pamokslininko talentą. 1635 m. jis buvo paskirtas Šv. Jono bažnyčios pamokslininku, tačiau oratorystės mene reiškėsi ir anksčiau. Yra žinomos keturios Sarbievijaus kalbos, pasakytos 1631–1636 m., ir vienas pamokslas: 1. Kalba, kuria kolegijos vardu pasveikino naująjį Vilniaus vyskupą Abraomą Vainą (*Oratio, qua nomine Collegii Vilnensis Antistitem Vilnensem novum Abraham Woyna excepit. Wilno, 1631*); 2. Kalba, pagerbiant Vilniuje šventųjų palaikus (*Honor sanctorum reliquiis publice deductis susceptisque Vilnae habitus. Vilnae, 1631*); 3. „Maršalo lazda“. Pamokslas laidojant Joną Stanislovą Sapiegą (*Laska Marazalkowska na pogrzebie... Jana Stanisłowa Sapiehi. Vilnae, 1635*); 4. Panegirinė kalba, pasakyta šv. Kazimiero kūno perkėlimo iškilmėse 1636 m. rugpjūčio 14 dieną (*Oratio panegyrica habita... in sollemni corporis S. Casimiri translatione... anno 1636*).

14 Augusti); 5. Kalba karaliui Vladislavui IV, kai Sarbievijus Vilniaus Akademijoje buvo papuoštas teologijos daktaro insignijomis (*Oratio ad Vladislaum IV Regem Poloniae, cum in Academia Vilnensi insignibus Doctoris Theologiae ornaretur. Vilnae, 1636*).⁸

Ypač vertas dėmesio vienintelis išlikęs Sarbievijaus pamokslas, pasakytas lenkų kalba, tačiau vėliau A. Cieciševskio išverstas į lotynų kalbą (*Scipio Marchalcalis... 1645*). Jis ne tik rodo didelius oratorinius Sarbievijaus sugebėjimus, bet ir literatūrinį jo talentą. Pamokslas turi visus baroko literatūrai būdingus bruožus: puošnų stilių, alegoriškumą, gausybę imantrių metaforų, retorinių figūrų, citatų, palyginimų. Jį galėtume pavadinti alegorinėmis variacijomis “lazdos” tema (lenk. “laska”, lot. “scipio” — lazda, kaip valdžios simbolis). Pačioje pamokslo pradžioje suliginęs didįjį maršalą su “lazda”, kaip tėvynės ramsčiu, atrama, jos palaikytoju, Sarbievijus toliau varijuoja šiuo įvaizdžiu, sukurdamas vis naujus ir naujus palyginimus. Visas J. S. Sapiegos gyvenimas, kiekvienas jo darbas, poelgis ir net charakterio bruožai yra vienaip ar kitaip susiejami su “lazdos”, “šakos”, “medžio”, “ramsčio” ir panašiais įvaizdžiais, kiekvienu atveju pagrindžiant sugalvotą palyginimą atitinkama citata iš Šv. Rašto arba kokio nors istorinio veikalo. Apskritai, citatų pamoksle yra apie pusantro šimto. Sarbievijus cituoja Šv. Raštą ir Bažnyčios tėvus, Haracijų ir Seneką, Aristotelį ir Platoną, Aviceną ir J. Skalligerį, S. Starovolskį ir M. Miechovitą. Tai iš tiesų “erudicijos balastas”⁹, pernelyg ištęsiantis pamokslą ir trukdantis suprasti pagrindinę pamokslo mintį. O ta pagrindinė mintis — tai autoriaus apmąstymai apie gyvenimo prasmę ir tikslą, apie išnykstančias ir išliekančias vertybes, apie tai, kad išliekamąją žmogaus vertę sudaro ne aukšta kilmė, bet nuveikti darbai (“*Non genere tantum, sed ore et re Scipio*”).

Atrodo, jog pamokslas padarė amžininkams didžiulį įspūdį. Jis buvo daug kartų perrašinėjamas, cituojamas, laikomas retorinio ir pamokslinio meno pavyzdžiu ir įėjo į daugelį kalbų rinkinių¹⁰. Šis pamokslas nulėmė tolimesnį paties Sarbievijaus gyvenimo kelią. Kai 1635 m. mirė karaliaus Vladislavo IV rūmų pamokslininkas Sebastijonas Laiščevskis, į jo vietą buvo pakviestas Motiejus Kazimieras Sarbievijus. Taigi 1635 m. Sarbievijus išvyko į Varšuvą ir ėjo rūmų pamokslininko pareigas iki 1640 metų, kai staiga, ištiktas insulto, mirė. Jėzuitų bibliografas N. Sotvelas rašo, kad Sarbievijus buvo paruošęs 4 tomus pamokslų, tačiau visi jie žuvo.¹¹

Sarbievijus — Vilniaus universiteto profesorius

Vilniaus universiteto profesoriumi Sarbievijus dirbo 1627–1635 metais. Čia jis dėstė: 1627–1628 m. retoriką, 1628–1631 m. filosofiją, 1631–1635 m. scholastinę teologiją. Greta profesoriaus darbo ėjo dar šias pareigas: 1631–1635 m. Akademijos rektoriaus patarėjo, 1633–1635 m. Teologijos ir Filosofijos fakultetų dekanas, o nuo 1635 m. buvo paskirtas Šv. Jono bažnyčios pamokslininku. 1632 m. jam buvo suteiktas filosofijos ir laisvųjų menų magistro, o 1636 m. teologijos daktaro laipsnis. Pastaroji ceremonija vyko Šv. Jono bažnyčioje, dalyvaujant karaliui Vladislavui Vazai, popiežiaus legatui Mariui Filonardi, gausybės kitų svečių ir Akademijos senato akivaizdoje. Šio akto išsamus aprašymas pateikiamas S. Rostovskio knygoje “Lietuvos provincijos jėzuitų istorija” (*Litvanicarum Societatis jesu Historiarum Provincialium pars prima. Vilnae, 1760, p. 339–340*).

Sarbievijaus, kaip retorikos profesoriaus, darbą geriausiai charakterizuoja jo jau minėta penkių dalių poetika, kurios pirmoji dalis “*De acuto et arguto*” (Apie aštrų ir šmaikštų stilių) ir paskutinioji “*De figuris sententiarum*” (Apie minties figūras) tiesio-

giai siejasi su retorikos kurso problematika. Pirmąją dalį jau aptarėme anksčiau, tad čia trumpai norėtume charakterizuoti paskutiniąją.

Remdamasis Cicerono, Kvintiliano ir XVI a. retorikos teoretiko jėzuito Kiprijono Soarijaus (Soarius) veikalais, Sarbievijus skirsto minties figūras pagal iškalbos funkcijas: 1. figūros, kurios tinka pamokymui (ad docendum). Tai — sentencija, sušukimas, digresija, palyginimas, parentezė (įterpinys), silogizmas ir t.t; 2) figūros, kurios suteikia emocinį arba estetinį pasitenkinimą (ad delectandum): rafinuotumas (urbanitas), ironija, išpėjimas, linkėjimas, teisinimasis, nutylėjimas ir kt.; 3) figūros, skirtos klausytojams sujaudinti (ad movendum): klausimas, atsakymas, prašymas, prakeikimas, sušukimas, maldavimas, prozopopija (įsmeninimas) ir kt.

Sarbievijus labai vertino figūrų reikšmę, vadino jas “kalbos ir grožio siela”. Nurodė, jog pamokymui tinka aiškos mintys, pasitenkinimui sukelti — šmaikščios, sujaudinimui — ekspresyvos. Teorinį figūrų skirstymą bei aptarimą Sarbievijus gausiai iliustravo pavyzdžiais iš Cicerono, Kvintiliano, Vergilijaus, Ovidijaus ir kitų antikos autorių. Priešingai negu pirmoji — “Apie aštrų ir šmaikštų stilių”, — skyrius “Apie minties figūras” yra daugiau praktinio pobūdžio: suteikti oratoriui reikalingų žinių ir pavyzdžių, kuriais jis galėtų pasinaudoti savo kalbose.

Filosofijos kursą tuometinėse jėzuitų kolegijose sudarė Tomo Akviniečio komentarais paremtas Aristotelio veikalų aiškinimas, tuo tarpu teologijos kursas apėmė paties Tomo Akviniečio veikalų komentavimą. Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriuje šio amžiaus pradžioje rastas Sarbievijaus skaitytų teologijos paskaitų konspektas, užrašytas, matyt, kokio nors studento¹². Kadangi paskaitos tuo metu buvo pažodžiui diktuojamos (ypač filosofijos ir teologijos), studentų užrašai visada

R.P. MATTHIAS SARBIEWSKI
oc. IESU, Polonus Natione VLADISLAI IV Concionator ex
T. D. Laureā Ponticā ab VRBANO VIII, annulo aureo a VLADI
in Promotione publicē donatus. Obijt Varšava Anno 1640. Aetatis 45. S.

Sarbievijaus portretas, pieštas XVII a. nežinomo autoriaus.

J. Grikenio nuotr.

atitikdavo profesoriaus skaitytą tekstą. Todėl minėtas rankraštis buvo vertingas radinys, leidęs susipažinti su Sarbievijaus paskaitų stiliumi, dėtymo metodika, kurso turiniu. Šiuos klausimus nagrinėja J. Zdanovičius studijoje “Sarbievijus savo amžiaus teologinių prieštaraimų fone” (Sarbiewski na tle kontrowersyj teologicznych swojego wieku, 1939). Išanalizavęs konspektą, autorius daro išvadą, kad Sarbievijus gerai išmanė pagrindinį to laikotarpio teologijos klausimą — Dievo ir šv. Trejybės santykio problemą, kad jis buvo susipažinęs su visais naujausiais

tos problemos aiškinimais — tiek jam primtiniais, tiek ir priešingais, tačiau pats Sarbievijus tą problemą aiškina neoriginaliai („nie wykazuje oryginalności“). Taigi, atrodo, jog dėstydamas filosofiją bei teologiją, Sarbievijus sąžiningai atliko savo pareigas, tačiau netapo nei žymiu filosofu, nei teologu. Tik poezijoje atsiskleidė jo tikrasis talentas, pašaukimas ir savitumas.

Sarbievijaus darbo universitete metai sutapo su didžiausio mokslinio ir intelektualinio pakilimo laikotarpiu šioje mokslo įstaigoje. Jis buvo gerai pažįstamas ir artimai bendravo su tuo metu čia dirbusiais profesoriais lietuviais: Konstantinu Sirvydu, Jonu Jaknavičium, Jonu Jamelkovskiu, Mykolu Ginkevičium, Jonu Gruževskiu, Žygimantu Liaukšminu. Manoma, kad Sarbievijus vadovavo humanitariniam universiteto literatūros būreliui, kuriam priklausė Mikalojus Kmicicius, Jonas Ryvockis, Tomas Klagijus, Jonas Chondzinskis ir kiti¹³. Jų susitikimų bei kūrybinių diskusijų vieta buvo jėzuitų poilsiavietės Bezdonyse, Lukiškėse, Nemenčinėje, kur studentai ir profesūra praleisdavo atostogas ir laisvas nuo paskaitų dienas.

Tarp Sarbievijaus poezijos adresatų yra daug žymių Lietuvos žmonių: LDK didysis cimonas Jonas Karolis Chodkevičius, LDK pakancleris Kazimieras Leonas Sapiega, Rudaminų, Tiškevičių, Pacų, Radvilų šeimos.

Taigi savo kūryba ir visuomenine veikla Sarbievijus tvirtai įėjo į lietuvių literatūros ir kultūros istoriją, nors daugelis jo „buvimo“ toje kultūroje faktų tebėra ligi šiol pakankamai nenušviesti.

Laiškas lietuviams

Aš noriu papasakoti apie savo mamą — Eleną Čėsniene, kuri mane mažą, 4 metų, paėmė iš vaikų namų. Aš labai norėjau, kad kas mane iš ten paimtų. Vaikų namuose niekas vaikų nemylė. Jeigu kas paimdavo mane ant rankų, aš labai džiaugdavausi ir juokdavausi.

Mano mama yra gydytoja. Ją labai gerbia dėdės ir tetos, o gatvės vaikai man pavydi ir iš pradžių vis sakydavo: „Tai ne tavo mama“. Bet aš visada sakydavau: „Mano!“

Kai pirmąkart mane mama nusivedė į Naujų metų eglutę, aš jau turėjau 5 metus. Senelis Šaltis (Kalėdų Senelis, Red.) mane paklausė, ką aš įdomaus pasakysiu. Aš pasakiau labai svarbų dalyką: „Aš turiu mamą!“ Bet jis manęs nesuprato ir liepė padeklamuoti eilėraštį. Kai aš deklamavau, mama man atrodė labai graži — jai blizgėjo akys. Man labai plojo tetos ir dėdės.

Po metų mama su tėčiu vėl iš vaikų namų paėmė mergaitę. Kaip girdėjau, jie sakė, kad ji buvo nurašyta, nes ketverių metų dar nekalbėjo. Mama ją gydo, nes ji labai serga.

⁸ K. Estreicher. Bibliografia Polska. Krakow, 1929. T. 27, p. 125–126.

⁹ W. Piątkiewicz, Kaznodziejska działalność Sarbiewskiego. — Przegląd powszechny, T. XXX, 1891, p. 341.

¹⁰ Žr. J. Danekowicz–Ostrowski. Svada polska i łacinska albo miscelanea oratorskie. T. 1. Lublin, 1745.

¹¹ N. Sotvel, Bibliotheca scriptorum Societatis Jesu. Romae, 1675, p. 600.

¹² In primam partem Summae Theologicae Divi Tomae Aquinatis... In Academia Vilnensi sub professore... Matthia Casimiro Sarbiewski Anno 1631, horis pomeridianis. — VUB RS, f. 3–2037.

¹³ L. Piechnik. Dzieje Akademii Wileńskiej. T. 2: Rozkwit Akademii Wileńskiej w latach 1600–1655. Rzym, 1983, p. 80.

Mama moka labai gražių dainelių, kurias vakarais mums su sesute dainuoja. Kai turi laiko dieną, dainuoja mums ir su mumis, grodama akordeonu. Ji sako, kad aš turiu balsą ir klausą, kad kai turės pinigų ir bus parduotuvėje pianinų, nupirks ir mane išmokys groti. Pinigų, man atrodo, jie turi, bet pianinų krautuvėje tai aš nematau.

Dabar aš jau eisiu į ketvirtą klasę. Sesutę mama su tėčiu kitais metais leis į pirmą klasę. Mus mama su tėčiu labai myli. Turim dvi papūgėles, piktą katiną, vardu Murkis, ir mažą kalytę — Riką.

Mama ir tėtis mus pakrikštijo. Jie prieš metus negalėjo eiti į bažnyčią, tai pakvietė kunigą su šeimininke į namus ir mus pakrikštijo. Man, Rimvydui, pridėjo Jonuko vardą, o Aistei — Vlados. Aš krikšto metu laikydamas žvakę į kunigo klausimus, tėvų pamokytas, pats atsakinėjau, o už Aistę — tėvai.

Dabar jau antri metai, kai mes laisvai einam į bažnyčią. Kitą vasarą mane leis prie pirmos Komunijos, nes aš mokykloje lankau religijos pamokas ir moku poterių.

Aš labai norėčiau susirašinėti su užsienio lietuviukais ir lietuvaitėmis.

Rimvydas Čėsna
Vienybės kolūkis
235470 Kelmės rajonas
Lithuania

▼ Lietuviškos programos per Vatikano radiją duodamos jau nuo 1940 m. lapkričio 27 d. Pirmasis jų vedėjas buvo vysk. Pr. Būčys. Tarp pirmųjų talkininkų buvo ir Lietuvos diplomatinės šefas min. St. Lozoraitis. Per 38 m. lietuviškai Vatikano radijo programai vadovavo kun. dr. V. Kazlauskas, dabar besidarbuojas Lietuvoje. Dabar Vatikano lietuviškoje programoje darbuojasi 5 lietuviai. Lietuviškos Vatikano radijo laidos darbar transliuojamos kiekvieną vakarą 8 val. 50 min. Lietuvos laiku ir kartojamos kitos dienos rytą 7 val. 41 ir 49 metrų bangomis (7365 ir 6185 kHz dažniu).

Bažnyčios mokslas apie santuoką ir šeimą (II)

Jonas Lauriūnas, S.J.

2. Esminiai santuokos bruožai: vienumas, vaisingumas, nesuardoma ištikimybė

Sutuoktinių meilė savo prigimtimi siekia *vienumo asmenų bendrijoje*, kuri apima visas gyvenimo sritis. "Jie jau nebe du, o vienas kūnas" (Mt 19,6; plg. Pr 2,24), jie šaukiami pastoviai augti viename per ištikimybę, kuria kasdien patvirtina savo santuokinę priesaiką. Sutuoktinių bendrija gyvena natūraliu vyro ir moters pasipildymu siekiant dalintis visu gyvenimu, viskuo — ką jie turi ir kas jie yra. Šią žmonių bendriją santuokos sakramentas, suteikdamas bendrumą Jėzuje Kristuje, patvirtina, išgrynina ir atbaigia. Ji gilėja ir tvirtėja bendra malda ir bendrai priimama Eucharistija. Tokiai bendrijai prieštarauja poligamija (daugpatystė): ji nepripažįsta Dievo plano, ji prieštarauja vyro ir moters kilnumui, kai šiedu santuokoje teikia vienas kitam meilę, kuri yra totalinė, vienintelė ir išskirtinė.

Santuokos prigimtiai priklauso *vaisingumas*. Sutuoktinė meilė nori būti vaisinga. Kūdikis, kaip bendros meilės vaisius, nėra kažkas išorinio ar atsitiktinio abipusei sutuoktinių meilei; tai veikia jos įkūnijimas ir išsipildymas. Ši tarnystė gyvenimui-gyvybei yra paties Dievo tvėrimu pavesta sutuoktiniams. Ji net yra įrašyta: "Dievas palaimino juos sakydamas: "Būkite vaisingi ir dauginkitės" (Pr 1,28). Vaisingumu sutuoktiniai įsijungia į

tvėrėjišką Dievo meilę; jie yra tarsi mylinčio Dievo Tvėrėjo bendradarbiai ir jo meilės teikėjai. Santuokinės meilės vaisingumas neapsiriboja tik gimdymu; jis toliau, plačiau ir turtingiau sklaidžiasi dorinio, dvasinio ir antgamtinio gyvenimo vaisiais, kuriuos tėvai auklėjimu perduoda savo vaikams. Šiuo būdu tarnauti gyvenimui yra pagrindinis santuokos ir šeimos uždavinys. Lygiai taip pat vyresnio amžiaus žmonės, kurie iš savo santuokos negali tikėtis vaikų, ir tie, kurie iš viso negali jų turėti, gali gyventi prasmingą ir krikščionišką gyvenimą — jie tarnauja vienas kitam.

Ši krikščioniška šeimos pasiuntinybės samprata dabartinėje visuomenės ir kultūros situacijoje daugeliui sutuoktinių atrodo nepriimtina ir sunkiai įgyvendinama. Didelė dalis sutuoktinių negali pasidžiaugti pakenčiamomis buitinėmis sąlygomis. Nors daugelis šiandien į gyvybę žiūri nepalankiai, bet Bažnyčia stovi gyvybės pusėje. Dorovinę tvarką sukūrė ne Bažnyčia, ir šioje srityje ji negali nieko keisti; tai yra paties Dievo žmogui duota, netgi įrašyta. Todėl sutuoktiniai, jausdami savo kaip *tėvų atsakomybę*, Dievo akivaizdoje turi nuspręsti, kiek jie turės vaikų. Čia jie turi vadovautis ne savivale, bet sąžine, atsižvelgdami į dieviškąjį priesaką ir Bažnyčios aiškinimą, pagal kurį santuokinė meilė turi būti atvira gyvybei. Šitai sprenddami, turi žiūrėti savo pačių ir vaikų — gimusių ir dar laukiamų — gerovės, turėdami mintyje materialinius ir dvasinius aspektus, bendrą šeimos būklę, tautos ir Bažnyčios interesus. Čia neužmirština savitūra, nuolatinės pastangos augti dvasiškai, malda ir sakramentai — svarbios priemonės įveikti pasitaikančius sunkumus.

Sutuoktinių meilei esminga yra jos *nesuardoma ištikimybė*. Tai plaukia iš jos nedalomo vientisumo, kuriuo sutuoktiniai apdovanoja vienas kitą. Meilė, tikrai verta šio vardo, visada yra galutinė ir negali būti bandoma, kaip siūlo daugelis šiandien. Tikra meilė jaučia atsakomybę už kitą žmogų, už jo likimą, už būsimąjį žmogų: to nėra "bandomoje" meilėje. Čia iškyla ir vaikų gerovės klausimas, — jiems reikia besąlyginės ir nesuardomos tėvų ištikimybės. To nori Dievas: "Ką Dievas sujungė, žmogus teneperskiria" (Mk 10,9). Giliausias pagrindas — Dievo ištikimybė savo Sandorai, ypač Kristaus nenutrūkstanti ištikimybė savo

Bažnyčiai, kurios ženklų ir vaisiumi yra santuokos sakramentas. Santuokos nesuardomumas savo ypatingą jėgą ir tvirtumą gauna iš santuokos sakramento. Šeimą sugriauna žmogaus silpnumas ir kaltė; Dievas to nenori — jis nori, kad mūsų meilė būtų didi, ištvertų bandymuose, būtų panaši į dievišką meilę (plg. Jn 3,16; 15,13). Šių dienų žmogui yra sunku tai suvokti, jis nepakankamai ryžtingai kovoja su sunkumais, pasitaikančiais santuokos kelyje, todėl reikia sveikinti tuos, kurie, partnerio apleisti, bet remdamiesi tikėjimo jėga ir krikščioniška viltimi, nesiekia naujo santuokinio ryšio.

Ne visiems krikščionims pavyksta sudaryti laimingą santuoką. Kada bendras gyvenimas tampa sunkiai beįmanomas, Bažnyčios mintimi jie *gali negyventi kartu*, nors santuokinis ryšys ir toliau išlieka tarp jų.

Kam sudužo santuokinė laimė ir savo likimą sujungė *su nauju partneriu*, Bažnyčia tokios santuokos nelaiko tikra, bet tokie žmonės vis tiek lieka Bažnyčios vaikai — su ja juos jungia krikštas, todėl neturi jie nusiminti: jie turi maldoje bendrauti su Dievu, dalyvauti šv. Mišiose, aktyviai reikštis visuose geruose darbuose. Tikintieji turėtų užjausti tuos, kuriuos ištiko ši nelaimė — malda juos paremti, kad ištvertų tikėjime ir viltyje.

Bažnyčia, likdama ištikima Jėzaus Kristaus žodžiams, nelaiko sakramentine santuoka santuokinio ryšio tų žmonių, kurių pirmoji santuoka buvo tikra ir kol antroji pusė dar gyva. Išsiskyrusiųjų civiliška sudaryta santuoka prieštarauja dieviškai tvarkai, ir jie negali dalyvauti Eucharistinėse Vaisėse (priimti šv. Komuniją), kol visiškai naudojasi santuokine bendryste. Tokia situacija yra skaudi ir sutuoktiniams, ir Bažnyčiai; sunku suderinti iš vienos pusės ištikimybę tiesai, kuriai yra įsipareigojusi Bažnyčia iš meilės Kristui, o iš kitos pusės — atjautą tų nelaimingų žmonių.

Ne mažiau skaudus klausimas yra ir *nesantuokiniai vaikai*. Vaikas turi gimti santuokoje ir turėti abu tėvus. Jis negali būti atsitiktinio nuotykio vaisius. Tik pastovi sutuoktinių meilė sukuria erdvę, kurioje vaikas gali normaliai išaugti. Kūdikis, gimęs prieš santuoką ar šalia santuokos, yra neapdraustas nuo rūščių likimo vėjų; jis lieka labai nuskriaustas, nes negauna to, ką privalo gauti — abiejų tėvų meilę.

Veiksmas, kuris santuokoje atitinka Dievo planą, šalia santuokos yra nepateisinama žmogaus užgaida ir savivalė. Svetimavimo atveju ši nuodėmė dar pasunkėja, nes nusikalstama prieš antrąją pusę. Nesantuokinis vaikas turi visišką teisę į visokią globą, kuri pridera kiekvienam vaikui. Yra nesuderinama su krikščioniška meile niekinti ar skriausti vienišą motiną, kuri sunkiomis sąlygomis atveda vaiką į pasaulį ir auklėja, taip pat ir — nesantuokinį vaiką.

3. Skirtingo tikėjimo santuoka.

Nemaža dalis katalikų tuokiasi su kitų religijų partneriais — protestantais ar pravoslavais. Iš vienos pusės abiem sutuoktiniams ir jų santuokai tai gali būti *teigiamas reiškinys*, jei abu rimtai žiūri į savąjį tikėjimą — jie mokosi iš vienas antro ir taip pagilina bei praturtina savo bendrą gyvenimą. Iš kitos pusės tokiose santuokose iškyla *daug sunkumų*. Jaučia skausmą, atsiskyrus nuo savosios Bažnyčios. Tikėjimų skirtumai, skirtingos sampratos, konfesiniai priešiški nusiteikimai šaldo sutuoktinių bendravimą. Iškyla keblumų dėl vaikų auklėjimo, dalyvavimo pamaldose. Stengdamiesi neliesti juos skiriančių taškų, sutuoktiniai sukuria tariamai neutralią atmosferą, kuri virsta atšalimu — nuo Bažnyčios nutolsta ne tik tėvai, bet ir vaikai. Dar blogiau būna, kai susituokiama su silpno tikėjimo ar visai netikinčiu žmogumi.

Tarp kitų dalykų atsiskyrusios Bažnyčios *skirtingai supranta ir santuoką*. Visos sutaria, kad santuoka yra Dievo įsteigta ir laiminama. Tačiau kai katalikai santuoką priskiria prie Bažnyčios sakramentų, tai Liuteris santuoką laikė pasaulietišku dalyku. Jis nusakė, kad santuoka yra grynai profaninis reiškinys, tik manė, kad ji priklauso grynai prigimties, o ne išganymo plotmei. Todėl jis paneigė Bažnyčios teisę į juridinę santuokos pusę ir jos sudarymą atidavė į pasaulietinės valdžios rankas. Civilines jungtuves protestantai laiko tikromis Dievo ir Bažnyčios akyse; jos tik bažnytiškai palaiminamos. Katalikams tikra santuoka Dievo ir

Bažnyčios akyse yra tik tada, kai ji yra bažnytiškai sudaryta. Pagal Bažnyčios mokslą, civiliniai sutuoktinių formalumai liečia tik civilinius santuokos padarinius. Šioje konkrečioje skirtybėje iškyla prigimties ir išganymo santykių skirtingos sampratos, taip pat Bažnyčios ir pasaulio santykių ir bendrai Bažnyčios sampratų skirtumai.

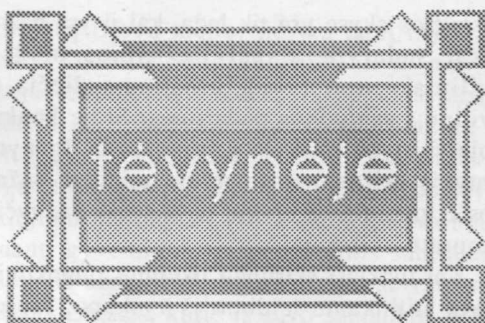
Kai tuokiasi skirtingų tikėjimų sutuoktiniai, reikia atitinkamo leidimo iš vyskupo. Prašant leidimo, pažadama, kad katalikiškoji pusė santuokoje laikysis katalikų tikėjimo reikalavimų — o antroji pusė netrukdytų juos vykdyti — ir pagal išgales stengsis vaikus krikštyti ir auklėti katalikiškai. Kadangi vaikų auklėjimas yra abiejų tėvų reikalas ir nė vienas sutuoktinių negali elgtis prieš savo sąžinę, tai šios pareigos atlikimas konkrečiose aplinkybėse gali pareikalauti iš tėvų didelės išminties ir jautrios sąžinės, vengiant įžeisti antrąją pusę.

Sutuoktuvės turi būti atliekamos katalikiška forma. Jei atsiranda kokių kliūčių, vyskupas gali nuo to atleisti (dispensuoti). Sutuoktiniams pageidaujant, apeigose gali dalyvauti abiejų religijų dvasininkai. Tokios „bendros bažnytinės sutuoktuvės“ nėra dvigubos apeigos; jos atliekamos katalikiška ar nekatalikiška forma, o kitos religijos dvasininkas tik drauge meldžiasi ir laimina.

Mišrioje santuokoje kiekvienas sutuoktinis turėtų toje religijoje pasilikti ir augti, kokioje jam sąžinė nurodo. Sekmadieniais turėtų kiekvienas lankyti savąją bažnyčią, o atitinkamomis progomis — ir abu bendrai.

Jokiame sakramente prigimtine tikrovė taip ryškiai netampa sakramentiniu išganymo ženklu kaip santuokoje. Jokiame sakramente nėra tokios įtamos tarp senojo, nuodėmės pavergto, pasaulio ir naujojo, Jėzuje Kristuje pasirodžiusio. Šitaip santuokos sakramentas yra tarsi nuoroda nuo dabarties, kuri plyti tarp pirmojo vargingo Jėzaus Kristaus atėjimo ir antrojo garbingo atėjimo, — į dangiškąsias vestuves bei būsimąjo pasaulio gyvenimą.

▼ Sverdlovske (anksčiau — Ekaterinburge), kur komunistai išžudė caro šeimą, buvo aikštelėje pastatytas kryžius, bet jį piktadariai nugriovė. Jo vieton pastatytas antras kryžius, kurį savanoriai ėmė dieną ir naktį saugoti. Jį lanko vyresnieji ir jaunimas. Dažnai po sutuoktinių čia ateina poros padėti gėlių puokštes. Seniau toje srityje yra buvęs įsteigtas ateizmo muziejus, bet po Stalino mirties tas pastatas buvo nugriautas.

Paruošė Gediminas Vakarīs

JEZUITAI GRĮŽTA KAUNAN

Birutė Garbaravičienė

Pagaliau grįžta tai, kas buvo atimta. Vėl atgyja žodžiai — Dievas ir Bažnyčia. Jų tarnai tampa ne tik mūsų sugriuvusios dvasios žadintojai, bet ir suniokotų Dievo namų atstatytojai. Kokie jausmai užplūsta teisėtus tų namų šeiminkus, išvydusius, kaip buvo išniekinta, kaip buvo pasityčiota iš dvasinių ir materialinių vertybių?

Dar pernai, vasario 2 d., Jėzuitų bendruomenei grąžinta Kauno jėzuitų Šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčia. Jos istorija dramatiška kaip ir joje besimeldusių žmonių likimai.

Miestiečių kvietimu jėzuitai Kaune įsikūrė 1642 m., pirmąją mokyklą atidarė 1648 m. Jie daugiausia dirbo švietėjišką darbą, stengėsi diegti mokiniams ne sausas žinias, o padėdavo išsiugdyti stiprų charakterį, mokė krikščioniškai gyventi. Savo elgesio jie neatsiedavo nei nuo pažangos, nei nuo kultūros. Beje, jau nuo 1677 m. Kauno jėzuitų mokykla turėjo savo sceną, kurioje rengdavo spektaklius, taip pat ruošdavo iškilmingas pamaldas su orkestru. 1702 m. mokykla tapo kolegija. Tėvai jėzuitai rūpinosi vargingais apylinkių gyventojais, neapleido nei kalinių, nei angliadegių. Užklupus marui, jie pasiliko mieste: vaikščiojo į sergančiųjų namus, guodė, teikė sakramentus. 1710 m. visi mieste buvę jėzuitai mirė maru. Į jų vietą atėjusieji tęsė savo veiklą — plėtė mokyklą, toliau statė bažnyčią, kurios pamatai buvo padėti 1666 m. Nepaisant visų negandų ir vargų, 1722 m. ją jau buvo galima pašventinti. 1725 m. statyba

buvo baigta, vėliau — dekoruojamas vidus. Tačiau 1732 m. gaisras, nušlavęs didelę Kauno dalį, neaplenkė ir jėzuitams priklausiusių pastatų bei bažnyčios. Tik XVIII a. septintajame dešimtmetyje baigtas išraiškingas vėlyvojo baroko stiliaus pastatas pačiame Kauno centre, Rotušės aikštėje. Ši bažnyčia — trinarė bazilika su vienu meniškiausių rokokinių altorių Lietuvoje. Deja, carinei Rusijai užvaldžius Lietuvą, 1821 m. bažnyčia buvo atiduota stačiatikiams. Čia įrengta cerkvė, kuri 1843 m. pavadinta Aleksandro Nevskio soboru. 1915 m. gaisras vėl nuniokiojo bažnyčios bokštą. Karas dar labiau nusiaubė pastato išorę ir vidų.

1923 m. (po 150 metų pertraukos) čia vėl įsikūrė jėzuitai. 1924 m. aptvarkytoje bažnyčioje pradėdamos laikyti pamaldos, vėl atidaroma gimnazija. Beje, 1925 m. Romos popiežius Pijus XI paaukojo Kauno jėzuitų gimnazijai 200.000 litų. 1930-1932 m. buvo tęsiamas remontas, plečiamos gimnazijos valdos. Visi joje besimokantieji išsiskirdavo iš kitų moksleivių erudicija, aukštu išsilavinimo lygiu. Leisti savo vaikus mokytis pas tėvus jėzuitus buvo prestižo požymis. Jėzuitai ugdė ir puoselėjo savo mokinių dorovę, ruošė juos gyvenimui. Gimnaziją baigė daug mūsų tautos šviesuolių — ne tik pasauliečių, bet ir dabar gerai žinomų dvasininkų — Jo Eminencija kardinolas Vincentas Sladkevičius, vyskupas Vladislovas Michelevičius, Tarpdiecezinės kunigų seminarijos Teologijos fakulteto dekanas dr. prof. Viktoras Butkus, docentas Pranciškus Tamulevičius.

Šis kilnus, švietėjiškas darbas buvo nutrauktas visai Lietuvai tragiškais metais: 1949 m. per 24 valandas jėzuitams buvo įsakyta išsikraustyti iš bažnyčios ir kitų pastatų. Neišvengė daugelis ir tremties. Pagal įprastinį bolševikinį scenarijų bažnyčia virto grūdų, vėliau makulatūros sandėliu ir t.t. Kol buvo "pritaikyta" sporto salei.

Visa tai sužinojau iš Jėzuitų bažnyčios rektorius kunigo Algio Baniulio. Dabar čia darbuojasi Restauravimo darbų valdybos, Paminklų restauravimo-projektavimo instituto žmonės, talkina Tarpdiecezinės kunigų seminarijos klierikai, 4-osios profesinės ir A. Mickevičiaus vidurinių mokyklų moksleiviai. Nuoširdžiai ir nuolat triūsia tikintieji, ypač Ona Varnagirytė,

Emilija Janavičiūtė, Pranas Knipas, Alfonsas Semaška, Jeronimas Mačianskas ir kiti.

Kol kas įsivaizduoti, kaip atrodys dar viena prisikelsianti mūsų šventovė, sunku. Darbai juda lėčiau negu norėtusi. Ir statybinių medžiagų gauti vis sunkiau... Nors pasistūmėta nemenkai: pakeistos stogo danga ir medinės konstrukcijos, centrinė nava uždengta skarda, vienas bokštas jau užklotas varine skarda, iš abiejų bokštų iškuoptos šiukšlės ir atliekos... Tačiau tai tik kapitalinio remonto pradžia, nes nuniokota irgi kapitaliai: skliautai apgadinti per stogą žliaugusio vandens, altorius ir stogas sudarkyti... kulkų (mat vadovaujant buvusiam 4-osios PTM direktoriui g. Šočui pastogėje buvo įrengta šaudykla — reikėjo gi paruošti vaikus “darbui ir tėvynės gynybai”). Be to, altoriaus navoje buvę “šeimininkai” leido gaminti... metalinių garažų konstrukcijas. O ką bekalbėti apie visą dingusį bažnyčios inventorių, suolus, klausyklas, paveikslus, medinius altorius, sudaužytus šviestuvus. Beprasmiška ir vardyti, nes liko tik sienos ir du nuniokoti altoriai. Visiškai sunaikinti ir vokiečių meistrų statyti vertingieji vargonai...

Vaikščiojau, klausiausi, žiūrėjau ir... šiurpau, o akį įkyriai ir ciniškai rėžė virš buvusių vargonų begėdiškai raudonomis raidėmis rėkia šūkiai: “Citius, altius, fortius” ir “Sveikam kūne — sveika siela”. Tos “sveikos sielos” padarinius pamačiau rūsyje, buvusioje laidojimo kriptoje po presbiterija. Ten “brandžiojo” nužmoginimo laikais, be abejo, su buvusių PTM ir kitų vadovų žinia, buvo įruošta banketinė salė. Įsigudrinta įrengti ir suomišką pirtelę su baseiniuku, iš kurio išleidžiamas vanduo tiesiog susigerdavo į gruntą ir paplovė koloną — dėl to įtrūko mūrinė siena; valant rūšį, mirusiųjų palaikai kartu su šiukšlėmis buvo “perkelti” į ... sąvartyną. Karstams skirtose nišose buvo įtaisyta banketinės salės “puošmena” — vitražai. Kuo gi ne restoranas kapinėse? Apie jo egzistavimą negalėjo nežinoti anuometinio LKP Požėlos rajono komiteto pirmasis sekretorius A. Guiga (“pagarsėjęs” kaip Šv. Gertrūdos bažnytelės “globėjas”).

Koks vis dėlto turėjo būti prie šito vandališko darbo (reikėjo gi leidimų, projektų, statybinių medžiagų, inventoriaus ir kt.) nagus prikišusiųjų dvasinis nuopuolis?

Nesunku būtų juos dabar surasti ir įvardyti. Daugelis dar tebeicina svarbias pareigas — turbūt projektuoja, moko, vadovauja... Bet ar taip juos prikeltume iš dvasinio letargo?

Visi, kurie nori, gali ateiti padirbėti, patalkininkauti ir paremti atstatomą Jėzuitų bažnyčią (beje, Lietuvos banko Kauno skyriuje atidaryta sąskaita Nr. 701210). Gal dar yra žmonių, ypač vyresniojo amžiaus kauniečių, turinčių daiktų ar atvirukų, bylojančių apie šią bažnyčią, gal atsilieptų buvę Jėzuitų gimnazijos mokiniai, gal užeitų mokytojai, dirbę minėtose mokyklose (juolab, kad bus gražinama bei atstatoma Jėzuitų kolegija), galų gale — gal užsuktų ir tie, kurie savo ar svetima valia pridėjo rankas prie darbų, virtusių istorinio ir dvasinio paminklo niokojimu. Tik mūsų visų (ir valdiškų instancių, ir eilinių piliečių) geros valios ir pastangų dėka į Kauną grįš dar vieni Dievo namai. Šiomet Jėzuitų ordino 450 metų jubiliejus ir šio ordino įkūrėjo Ignaco iš Lojolos 500-osios metinės. Liko dar nepaprastų žmonių — jėzuitų — pasekėjų, jų vėl laukia sunkus ir daug jėgų bei kantrybės pareikalaujantis darbas. Per kelis amžius po maro, gaisrų, karų tarsi feniksas iš pelenų jų šventovė pakildavo. Ir dabar ji vėl keliasi iš numirusiųjų.

(“Kauno tiesa”, Nr. 48)

PASTATYTAS AŽUOLINIS KRYŽIUS LUKIŠKIŲ AIKŠTĖJE

Birželio mėnesį Vilniaus Lukiškių aikštėje buvo pastatytas aukštas ažuolinis kryžius, skirtas pirmosiomis karo dienomis žuvusių sukilėlių prieš sovietinę okupaciją atminimui. Kryžiaus statytojai ir iškilmių dalyviai, nešdami plakatus, reikalaujančius nutraukti sovietinę okupaciją, į aikštę ėjo Gedimino prospektu. Prie aikštės jų laukė kovai pasirengę omonininkai, grupė žaliukų, apsirengusių civiliais drabužiais, ir keliasdešimt Antrojo pasaulinio karo dalyvių. Eisenos niekas neišdrįso kliudyti, ir ji laimingai pasiekė kryžiui statyti vietą — už 150 metrų nuo Lenino paminklo.

Prie Lenino paminklo įvyko protestuotojų susirinkimas. Jo dalyviai, kalbėję daugiausiai rusiškai, pavadino kryžiaus statymo kritusiems sukilėliams apeigas fašistų sambūriu. Reiškė nepasitenkinimą SSSR prezidentui, kad jis leidžia tokius dalykus. (Lietuvos aidas)

KAUNE PAMINĖTAS 1941 metų BIRŽELIO 22 d. SUKILIMAS

Kauno filharmonijos salėje įvyko iškilmingas minėjimas, skirtas 1941 metų birželio sukilimo 50-osioms metinėms. Jį suruošė fondo „Į laisvę“ Lietuvos filialas.

Minėjimą pradėjo „Į laisvę“ fondo Lietuvos filialo tarybos pirmininkas V. Dambrauskas. Pranešimus skaitė buvęs Laikinosios Lietuvos vyriausybės narys prof. A. Damušis, istorikai V. Brandišauskas ir A. Bubnys, „Į laisvę“ fondo Lietuvos filialo valdybos pirmininkas V. Valiušaitis. Sveikinimo žodį tarė poetas B. Brazdžionis. Susirinkusieji iš klausė ilgamečio „Į laisvę“ žurnalo redaktoriaus J. Kojelio ir R. Ozolo pranešimų. Minėjime kalbėjo rezistencijos kovų dalyvis J. A. Antanaitis, Katalikų mokslo akademijos atsakingas sekretorius M. Bloznelis, AT deputatas P. Vaitiekūnas.

Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje 1941 m. birželio 23–26 d. sukilimo minėjimą buvo suruošusi Lietuvos tautinio jaunimo sąjunga „Jaunoji Lietuva“. Į minėjimą buvo susirinkę likę gyvi 1941 metų sukilėliai, pokario partizanai, politiniai kaliniai, tremtiniai, kauniečiai ir miesto svečiai. Įžanginį žodį tarė LTJS „Jaunosios Lietuvos“ vadas S. Butkevičius. Minėjimo ruošėjai pasiūlė vieną Kauno gatvę pavadinti „1941 m. sukilimo“ vardu. (Ten pat)

ĮSPŪDINGA ŠVENTOVĖ ANT ŽEMAITIJOS KALVOS

Birželio 23 d. Rainiuose, netolimam miškelyje, į kurį prieš 50 metų buvo iš Telšių kalėjimo išvežti ir bolševikų nukankinti 74 lietuviai, susirinko didelis būrys žmonių iš visos Lietuvos — nukankintųjų giminės, artimieji, valdžios atstovai ir net svečiai iš užsienio. Čia buvo pašventinta Kančios koplyčia. Šv. Mišias laikė ir pašventino koplyčią Telšių vyskupas A. Vaičius. Jauni krašto apsaugos vyrai ta proga davė priesaiką Lietuvos respublikai.

Atvykęs iš Belgijos rašytojas Eduardas Cinzas, kurio brolis Antanas taip pat yra šios tragedijos auka, pasakė: „Tikėkime broliai ir seserys, kad nekaltas kraujas nesusigers į žemę, ir mes, jei ne šiandien, tai rytoj, turėsime tikrąją nepriklausomybę“.

Ši Žemaitijoje šventovė primins pasauliui, kad maža tauta saugo kiekvieno žuvusio už jos laisvę atminimą ir Kristaus žodį — nežudyk! (Ten pat)

BAŽNYČIOS 300 metų JUBILIEJUS

Šiomet sukanka 300 metų, kai Varniuose pastatyta Žemaičių vyskupijos katedra.

Didingo barokinio stiliaus bažnyčioje, trijose navose, sutilpo net vienuolika altorių. Viename, esančiame koplyčioje, kartu su vyskupo Motiejaus Valančiaus pasirašytu dokumentu saugomos ir šv. Emilijos relikvijos. Kitoje koplyčioje — memorialinė lenta ir vyskupo Merkelio Giedraičio portretas. Varnių katedroje yra ir vertinga portretų kolekcija. Galima pamatyti visus vyskopus Giedraičius, iš kurių du guli bažnyčios rūsyje, stiklu dengtuose karstuose, dar du palaidoti šalia daugelio žemaičių vyskupų. Bažnyčioje kabo ir Varnių kunigų seminarijos statytojo vyskupo J. Lopacinskio, M. Valančiaus, K. Paco, A. Tiškevičiaus portretai. Viename katedros bokšte yra slaptas M. Valančiaus kambarėlis, kuriame vyskupas mokė vaikus katekizmo ir žemaitiško rašto. (Ten pat)

KAS PASIKĖSINO Į PETRO VAIČIŪNO ATMINIMĄ?

„Tiesoje“ Teofilija Vaičiūnienė, rašytojo Petro Vaičiūno žmona, skundžiasi, kad ji išsaugojo jo palikimą, o Vilniuje neatsirado ne tik kampelio jo vardui įamžinti, bet ir jo kukliam palikimui neatsirado vietos Vilniaus rašytojų muziejuje. Viskas kažkodėl iškeliama į Kauną.

Petras Vaičiūnas visą gyvenimą žadino tautą nenurimti be Vilniaus. Jo eilėraštis „Ei, pasauli, mes be Vilniaus nenurimsim“ tapo antrasis Lietuvos himnas. Leidinys „Amžiais už Vilnių dės galvą lietuvis“ simbolizuoja jo kreipimąsi į „Aušros Vartus“ ir parodo jo amžiną Vilniaus ilgesį.

P. Vaičiūno testamentiniame eilėraštyje sakoma:

Jei Vilniaus kalnely numiręs ilsėsiuos,
Pakilęs iš kapo ant antkapio sėsiuos.
Ir tyliai klausysiu, kuo Vilnius man girias,
Džiaugsiuosi garbe jo lyg būčiau nemiręs.

“Lietuvos aide” Aušra Žukauskaitė kalbasi su prof. Arvydu Žygu. Ji klausia, ką jis mano apie šiuo metu vykstančius kultūros pokyčius Lietuvoje? Jis sako, kad Lietuvos kultūra išgyvena stresinę būseną. Kultūros kitimas suaktyvėja tada, kai susiduria dvi idėjinės sistemos. Jam atrodo, kad turime daug ką išmokti iš tų sukrėtimų ir bandymų, išsaugoti savitą kultūrą bei pasaulėžiūrą, kuriuos patyrė kitos tautos, atsidūrusios stresinėje kultūros situacijoje. Tokia padėtis pavojinga, nes kartais ji gali sukelti kultūros krizę arba net kultūros mirtį. Bendraudamas su jaunimu, jis mato, kad viena jo dalis labai greitai perima naujas idėjas ir tampa vakarietiška. Tie žmonės vakarietišką kultūrą kelia aukščiau už gimtąją (kurią pažino arba nepažino). Yra ir kita jaunimo grupė, kuri jaučia didžiulę pagarbą, lojalumą, atsakomybę lietuviškai kultūrai, ją puoselėja, ugdo. Tarp tų dviejų grupių — labai platus spektras, nes būti kultūros nariu yra laipsniškas dalykas. Kultūra apibrėžia, ką reiškia būti lietuviu. Ir dabar, jei mes norime vėl puoselėti tai, kas yra lietuviška, turime pirmiausia suprasti, ką reiškia būti lietuviu. Profesorius tiki, kad lietuvis yra geras, doras, sąžiningas žmogus. “Matau keletą skaudžių reiškinių, kurie, man regis, yra bendrosios žmogaus problemos, bet kurios buvo labai sumenkintos komunistinio auklėjimo. Pirmiausia komunizmas savo melu sunaikino ištikimybės idėją, panaikino ištikimybę kaip vertybę. Vienintelis žmogus, galintis pasakyti, ar jis ištikimas Lietuvai, jos ateičiai, yra jis pats. Tai galima pasakyti tik širdimi”. Prof., važiuodamas į Lietuvą, nesitikėjo, kad yra labai daug žmonių, kurie gražiai kalba apie ištikimybę, vaidina, kad yra ištikimi, bet yra parodę, jog gali labai negražiai pasielgti bei pakenkti kitiems.

Lietuva jis nenusivylė. Meilė didėja ir bręsta, kai sunku. Tikrasis meilės išbandymas tada, kai gyvenimas ne rožėmis klotas. Dabar yra tokia situacija. Jo medaus mėnuo su Lietuva jau praėjo. Dabar reikia gyventi. Ramia širdimi gali pasakyti, kad mylėjo Lietuvą, kai ji jam buvo kaip jaunoji, bet myli ir dabar, kai mato ją suvargusią, kovojančią ir sunkiai alsuojančią. Ištikimybė kitokia negali būti. Mes negalime

mylėti žmones tik už tai, kad jie gražūs ir mums geri. Tikroji meilė reikalauja, kad mylėtume žmones ir tada, kai būna sunku su jais gyventi. Visi turime įsisąmoninti, kad ištikimybė yra vertybė. Besąlygiška meilė yra vienintelė tikra meilė. Kai atsibudęs kiekvieną rytą galiu savęs paklausti — ką gero galiu šiandien padaryti Lietuvai? — aš įgyvendinu tą besąlygišką meilę.

Pabaigoje savo pasikalbėjimo prof. linki savo tautai pabusti Dievo laisvės kvietimui ir kas dieną augti Dievo meile ir tiesos dvasia.

NEUŽMIRŠTAMAS VYDŪNAS

Gegužės mėnesį įvyko Vydūno draugijos II suvažiavimas. Buvo patikslinti įstatai, aptarti būtiniausi darbai. Draugija susideda iš autonomiškai veikiančių rajoninių klubų, kurių ne vienas susikūrė dar prieš draugijos steigimą (1988 lapkričio 5). Jie veikia Šilutėje, Kaune, Panevėžyje, Klaipėdoje, Vilniuje. Dabar klubų vadovai sudaro draugijos tarybą. Jos pirmininkas filosofas Vacys Bagdonavičius.

“Panažu Vydūno vardas tautoje įsitvirtina”, — savo pranešime pabrėžė V. Bagdonavičius. “Jo intencijos įeina į mūsų sąmonę. Ne daug kas pagal tuos principus gyvena, bet jau juos žino”.

Neseniai išėjo Vydūno filosofinių raštų pirmasis tomas. Rengiami dar du. Bus išleista beveik jo visa grožinė kūryba, dalis publicistikos, istorinių veikalų. Yra pastatyta jo pjesių. Apie Vydūno gyvenimą, visuomeninę veiklą ir kūrybą pasirodo vis išsamesnių straipsnių, skaitomos paskaitos. Vydūno dainas po Lietuvą išvežiojo tautinės dainos ansamblis, vadovaujamas Onos Beciuvienės. Nemažai talkina užsienyje gyvenantys Vydūno brolio vaikaitis Jurgenas Storosta, žurnalistas Leonas Stepanauskas, Tilžės lietuviai.

Greitai (1993 m.) turėtų imtis darbo vyriausybė komisija Vydūno gimimo 125-osioms metinėms paminėti. Šią vasarą kviečiama talka restauratoriams atkuriant Kintų parapijinės mokyklos pastatą, kuriame mokytojavo Vydūnas.

Suvažiavimas apibendrino porą metų vykusias diskusijas visuomenėje, kur derėtų perlaidoti Vydūno palaikus. Jis palaidotas Detmolde su viltimi, kad palaikai bus pervežti į tėvynę. Siūloma Vydūno palaikus perlaidoti šalia

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Prielinksnio *prie* vartosena

Prielinksnis *prie* vartojamas su kilmininku. Jo konstrukcijos paprastai žymi vietą. Pvz., *Prie ežero buvo susirinkę daug žmonių. Mes gyvename prie miesto. Vaikas dar tebegyvena prie tėvų. Jį pristatė prie darbo.*

Nusižiūrėjus į kitas kalbas, prielinksnio *prie* konstrukcijos dažnai klaidingai vartojamos, pvz.: *Prie gerų sąlygų* (= *Geromis sąlygomis*) *uogos prisirpsta labai greitai. Tas žmogus praužo prie labai neaiškių aplinkybių* (= *labai neaiškiomis aplinkybėmis*). *Nesveika sportuoti prie labai aukštos temperatūros* (= *esant aukštai temperatūrai, kai temperatūra aukšta*). *Prie griežtos dietos* (= *Laikantis griežtos dietos*) *svoris tuoj nukris. Prie aukšto kraujo spaudimo* (= *Esant aukštam kraujo spaudimui, turint aukštą kraujospūdį*) *reikia vengti druskos. Prie*

dabartinės technikos pažangos (= *Esant dabartinei technikos pažangai, su dabartine technikos pažanga*) *šis darbas lengvai atliekamas. Aspirinas padeda prie daugelio ligų* (= *sergant daugeliu ligų*).

Kartais žmonės visai nenujaučia, kad ši prielinksni vartoja tokiais atvejais, kai sakiniai yra išversti iš kitų kalbų, o lietuvių kalbai tokia vartosena nebūdinga, pvz.: *Prie progos* (= *Pasitaikius progai, kai bus proga, kuria nors proga*) *tave aplankysiu. Ir prie geriausių norų* (= *Kad ir kaip norėdamas, kad ir labai norėčiau*) *jokiu būdu negalėsiu atvykti. Nesuprantu, prie ko aš čia* (= *kuo aš čia dėtas, kam aš čia painiojamas, kuo aš čia kaltas*).

Nereikėtų vartoti prielinksnio *prie* konstrukcijų su veiksmažodžiais raginti, rengtis (*ruoštis*), kreiptis, šauktis, turėti prašymą, pvz.: *Paskaitininkas ragino klausytojus prie didesnio domėjimosi politika* (= *labiau susidomėti politika*). *Mokiniai ruošėsi prie egzaminų* (= *egzaminams, laikyti egzaminus*). *Nedelsdamas kreipkis prie gydytojo* (= *į gydytoją*). *Pakliuvęs į pavojų, jis kreipėsi prie draugų* (= *į draugus*), *bet nė vienas jam nepadėjo. Turiu prie tavęs* (= *į tave*) *didelį prašymą*.

Pradžioje minėjome, kad prielinksnio *prie* konstrukcijos paprastai žymi vietą, bet kai jokio vietos reikšmės atspalvio nėra, tai geriau šio prielinksnio nevartoti, o pagalvoti apie kitokias konstrukcijas. Pvz.: *Prie komunizmo* (= *Valdant komunistams, komunistinėje santvarkoje*) *mūsų tautiečiai daug iškentėjo. Ne ką geriau buvo ir prie vokiečių* (= *ir vokiečiams valdant, ir*

Rambyno—Bitėnų kapinaitėse, jas tinkamai sutvarkius. Čia bus pervežti ir Martyno Jankaus, gal ir dar kai kurių Mažosios Lietuvos šviesuolių, mirusių išseivijoje ar tremtyje. Architektas Martynas Purvinas prašo visuomenės patarimų, kaip sutvarkyti kapines.

Nesibaigia ginčai dėl Vydūno paminklo. Gediminas Jakubonis, kuria paminklą, ir jis bus pastatytas Klaipėdoje, Kuršių aikštėje. Vydūno gerbėjai paminklui vietą ėmė siūlyti Šilutėje, Kintuose, Jonaičiuose, Rambyne, Kaune. (Tiesa)

MAČERNIO.....atkelta iš 10 psl.

- 6 Ten pat.
- 7 Ateitis, 1938–1939. Nr. 17, p. 421–422
- 8 Ateitis, 1938–1939. Nr. 3, p. 146–147
- 9 Ateitis, 1938–1939. Nr. 5, p. 287–289.
- 10 Ateitis, 1938–1939. Nr. 6, p. 344.
- 11 Egzistencializmas. Lietuvių enciklopedija. Boston, 1955. T. 5, p. 377
- 12 Ateitis, 1938–1939. Nr. 2, p. 17.
- 13 Ateitis, 1936. Nr. 4, p. 158.
- 14 Ateitis, 1938–1939. Nr. 1, p. 5.

vokiečiams atėjus). Taip, geriau šiuose sakinuose prielinksnio *prie* konstrukcijų nevartoti, bet nevertėtų griežtai smerkti ir prielinksnio *prie* konstrukcijų.

Prielinksnio *prieš* vartoseną

Prielinksnis *prieš* (*priešais*) vartojamas su galininku. Jo konstrukcijos paprastai reiškia vietą, bet taip pat dažnai žymi ir laiką. Pvz.: *Prieš mus bangavo jūra. Prieš pietus visi išsimaudėme.*

Prielinksnio *prieš* konstrukcijos kartais reiškia objektą, kai pasakoma, į ką nukreiptas priešiškas veiksmas, kieno atžvilgiu pasireiškia kokia būseną, kas su kuo lyginama, ką kam priešpastatant. Pvz.: *Kaip jis atsilaukys prieš tokią minią? Prieš Vytautą visi priešai drebėjo. Tu tik vargšelis prieš jį.*

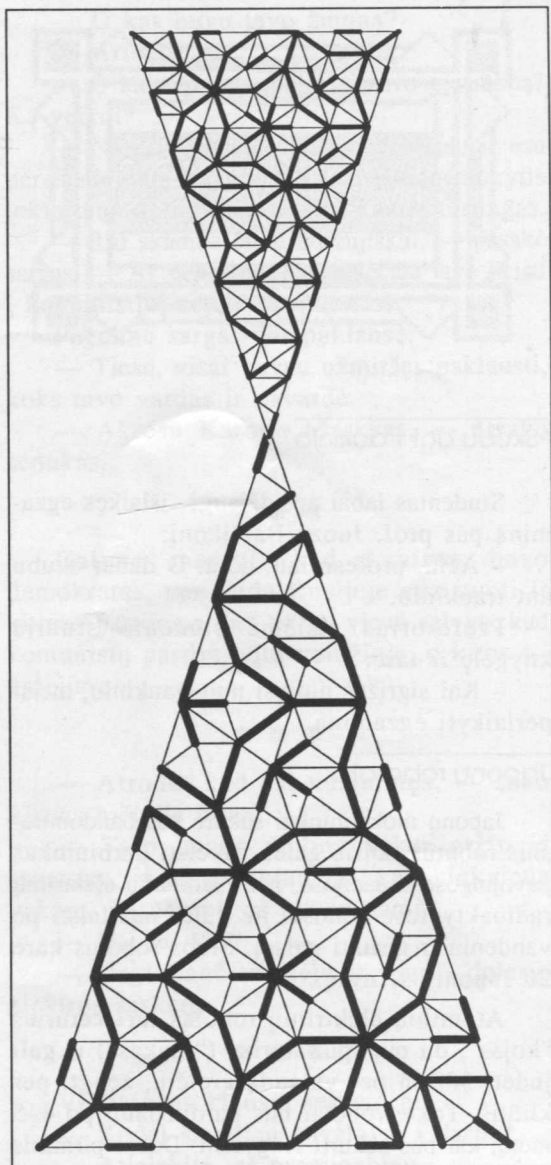
Prielinksnio *prieš* konstrukcijos per dažnai vartojamos ten, kur daug geriau tiktų kitokie pasakymai.

1. Su kariavimo veiksmažodžiais (*kariauti, kovoti...*) labiau tinka prielinksnio *su* konstrukcijos, pvz.: *Lietuviai dažnai kariaudavo prieš kryžiuočius (= su kryžiuočiais). Reikia kovoti prieš blogus papročius (= su blogais papročiais).*

2. Su veiksmažodžiais *nusileisti, nenušileisti, priešintis, būti atspariam* patartina vartoti naudininką, pvz.: *Lietuviai drąsiai priešinasi prieš pavergėjus (= pavergėjams). Jie niekada nenusileis prieš okupantus (= okupantams). Aš esu atsparus prieš šią ligą (= šiai ligai).*

3. Su veiksmažodžiais *nusikalsti, atsakyti, atsiskaityti, jausti pareigą, kelti uždavinį...* ir su atitinkamais daiktavardžiais (= *nusikaltimas, atsakomybė, pareiga, neapykanta...*) geriau vartoti ne prielinksnio *prieš* konstrukcijas, bet naudininką. Pvz.: *Turi prieš tą atsakyti, prieš ką nusikaltai (= tam atsakyti, kam nusikaltai). Mes visi turime pareigų prieš visuomenę (= visuomenei). Daugelis jaučia neapykantą prieš okupantus (= okupantams).*

4. Su gydymo reikšmės veiksmažodžiais ir su atitinkamais daiktavardžiais (*gydyti, skiepyti, vartoti vaistus; gydymas, skiepai, vaistai*) labiau tinka prielinksnio *nuo* konstrukcijos.

Pvz.: *Jau kelinti metai jis gydomas prieš šią ligą (= nuo šios ligos). Ar jau pasiskiepijai prieš gripą (= nuo gripo)? Dar neišrasti nei skiepai, nei kokie nors vaistai prieš vėžį (= nuo vėžio).*

5. Lietuvių kalbai netinka kai kurie versiniai posakiai, prielinksni *prieš* vartojant prieveiksmiškai. Pvz.: *Aš nieko neturiu prieš (= neprieštarauju). Išklaušę tos paskaitos, niekas nieko neturėjo prieš (= neprieštaravo, visi sutiko).*

"Skubu ant traukinio"

Studentas labai apsidžiaugė, išlaikęs egzaminą pas prof. Juozą Balčikonį:

– Ačiū, profesoriau, ačiū. O dabar skubu ant traukinio.

Profesorius atsiėmė studento studijų knygelę ir tarė:

– Kai sigrįžęs nulipsi nuo traukinio, ateisi perlaikyti egzaminą.

Japonų robotai

Japonų mokslininkai sukūrė tris bandomuosius robotus, kurie galės pakeisti darbininkus pavojingose situacijose, pvz., atominių elektrinių radioaktyviose zonose, jie galės nusileisti po vandeniu ir gesinti gaisrą. Šiuos robotus kūrė 20 Japonijos firmų.

Atominių elektrinių robotas turi keturias "kojas", du manipulatorius ("rankas") ir gali judėti 300 m per valandą greičiu, žengti per kliūtis. Tokie robotai bus parduodami po 4–5 metų, kai bus sukurti lengvesni. Dabar pirmasis pavyzdys sveria 800 kg.

Šis robotas vairuojamas iš valdymo pulto, esančio už radiacijos zonos. Jam talkinant, nebereikės ilgam sustabdyti atominių elektrinių, kaip dabar, kad būtų atlikta radioaktyvumo pavojaus kontrolė.

Du kiti bandomieji robotai — nedidelis povandeninis aparatas su keturiais manipulatoriais ir aparatas, sumontuotas ant šešių besisukančių stovų, galintis atlaikyti 800 laipsnių C. Jie bus greitai pritaikomi išgaunant naftą po vandeniu ir gesinant gaisrus naftos ir chemijos pramonėse.

Japonija, stokojanti darbo jėgos, ir toliau sėkmingai kurs pramoninius robotus. Tikimasi, kad ketvirtosios kartos robotai turės dirbtinį intelektą.

1990 m. pabaigoje japonų kompanijos naudojo 250 tūkstančių pramoninių robotų. Tai 60% visų pasaulio robotų. Japonijos pramoninių robotų asociacija prognozuoja, kad 2000 m. tokių robotų jau bus 900 tūkstančių. Šiuo metu beveik 70% japonų robotų talkina automobilių ir elektrotechnikos pramonėje.

Ateityje ketinama sukurti "socialinius" robotus, kurie galės padėti gulintiems, pagyvenusiems ligoniams ir akliems. Robotai bus pasitelkti ir statybose, kur jau dabar Japonijoje trūksta 400 tūkstančių žmonių.

Dviračio populiarumas

Iš Vašingtono mokslinio tyrimo instituto "Worldwatch" darbuotojų atliktų tyrimų paaiškėjo, kad dviratis — labiausiai pasaulyje paplitusi susisiekimo priemonė. Žemėje yra 800 milijonų dviračių, tai dukart daugiau negu automobilių. Be to, automobilių gamybos tempai triskart lėtesni, tai atotrūkis dar didesnis. Dviračiai populiariausi Kinijoje, kur jais važinėjantiems miestiečiams išmokamas priedas prie atlyginimo, taip pat Japonijoje, kur prie kiekvienos stoties yra nemokama aikštelė dviračiams laikyti, ir Olandijoje, kur tankus autostradų tinklas nėra kliūtis tiesti specialius takus dviratininkams.

Švedijos gyventojai

Švedijos centrinė statistikos valdyba praneša, kad 1990 m. gyventojų ten padaugėjo 64 tūkstančiais palyginti su 1989 m. Taigi dabar Švedijoje yra 9.581.000 žmonių.

1990 m. gimė 124 tūkstančiai naujagimių, t.y. aštuoniais tūkstančiais daugiau negu 1989 m. Dabar kiekvienai šeimai tenka 2,1 vaiko. Tai aukščiausias rodiklis Vakarų Europoje. Švedijos moters vidutinė gyvenimo trukmė — 80,6 m., vyro — 74,5 m. Pagal šį rodiklį Švedija užima trečią vietą pasaulyje po Japonijos ir Islandijos. 99% Švedijos namų yra aprūpinti telefonais, radijo ir televizijos aparatais. Kiekvienas tautojas turi personalinį kompiuterį. Per pastaruosius penkerius metus telefonų aparatų naudojimas padidėjo 30 kartų.

Vyras ir žmona išvyko atostogų. Tuojau sėdosi rašyti savo draugams ir pažįstamiems sveikinimus.

— Tai ar dar ko nors neužmiršome? Ar jau visiems parašėme? — paklausė vyras.

— Atrodo, kad visiems, — tarė žmona.

— Na, tai jau galim važiuoti namo.

* * *

Kirpėjas klientui:

— Man atrodo, kad aš jus skutu jau nebe pirmą kartą?

— Jūs klystate, — atsako klientas, — nes šie randai — tai autoavarijos rezultatas.

* * *

Prieš daugelį metų senas, balta barzda vyras pasibeldė į komunistinio rojaus vartus ir prašėsi įleisti į vidų. Rojaus sargas pradėjo jį egzaminuoti:

— Kas buvo tavo tėvas?

— Fabriko savininkas.

— O kas **buvo** tavo motina?

— Pirklio duktė.

— O kas buvo tavo žmona?

— Aristokratė.

— O kaip tu pats praleidai savo gyvenimą? Ką veikei?

— Nieko ypatingo. Daug važinėjau ir esu parašęs keletą knygų. Man nereikėjo mokytis jokio amato, nes buvau užtenkamai turtingas.

— Tai skamba labai buržujiškai, — pasakė sargas. — Aš nemanau, kad galėčiau tave įleisti į komunistinį rojų.

Pagaliau sargas dar paklausė:

— Tiesa, visai buvau užmiršęs paklausti, koks tavo vardas ir pavardė.

— Aš esu Karolis Marksas, — atsakė senukas.

* * *

Galima manyti, kad Leninas buvo demokratas, nes leido Rusijoje egzistuoti ir kitoms partijoms, bet tik su viena sąlyga, kad komunistų partija būtų valdžioje, o kitos — kalėjime.

* * *

— Atrodo, kad esi nusiminęs, — sako vienas bičiulis kitam.

— Taip, mano žmona vakar grįžo iš atostogų, ir aš pasakiau jai, kad kiekvieną vakarą, jai nesant, aš buvau namie.

— Na, tai kas?

— Nagi šiandien atėjo tik pusės dolerio elektros sąskaita.

* * *

Viršininkas klausia sekretorę:

— Kodėl šiandien pavėlavai į darbą?

— Atleiskite, aš pramiegojau.

— O, tai tu ir namie dar miegi?!

200 aukštų dangoraižis

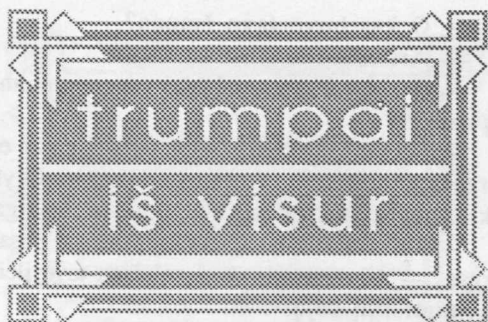
Statybinis koncernas "Kadzima" paskelbė apie planus Japonijos sostinėje pastatyti 200 aukštų dangoraižį.

Pastatas susidės iš keturių tarpusavyje sujungtų 50 aukštų cilindrinų dalių. Statant dangoraižį, numatyta panaudoti didelio skersmens plieninius vamzdžius ir labai tvirtą betoną. Pastatas užims 67,7 tūkst. kvadratinų metrų

plotą. Jame bus įrengti viešbučiai, kompanijų įstaigos, gyvenamieji butai. Septyniuose požeminiuose aukštuose bus automobiliams pastatyti aikštelės ir įvairūs eksploatacijos įrengimai.

Projekto realizavimas atsieis apie trilijoną jenų. Projektuotojai mano, kad 800 metrų aukščio dangoraižis bus pastatytas per septynerius metus.

(Iš "Mokslas ir gyvenimas")

◆ Utenos Aukštakalnio rajone bus pastatyta Dievo Apvaizdos šventovė, kainuosianti apie 8 mil. rublių. Bus statoma pagal arch. V. Treinio ir J. Sipalio projektą. Šventovė bus gelžbetoninis statinys, 54 metrų aukščio. Jos statyba rūpinasi klebonas kun. S. Sudentas.

◆ Vilniuje žuvusiems 1941 m. sukilimo dalyviams pagerbti pastatytas ažuolinis kryžius, pašventintas birželio 22 d. Kryžius netoli Lenino paminklo, Lukiškių aikštėje. Pastatytąjį kryžių nežinomi piktadariai liepos 12 d. susprogdino.

◆ JAV–se yra lėktuvais skraidančių (pilotų) kunigų sąjunga, kuri turi apie 150 narių. Kasmet jie turi suvažiavimą. Šiemet jų suvažiavimas įvyko jėzuitų universitete, St. Louis mieste. Iš savo nario mokesčio jie kasmet paskiria tūkstantį dolerių misijų reikalams.

◆ Kauno kunigų seminarijoje gegužės 29 d. įšventinti 22 diakonai. Kauno arkivyskupijoje įšventinti 6 nauji kunigai, Kaišiadorių vyskupijoje 1, Panevėžio — 2, Vilniaus — 3, Telšių — 4, Vilkaviškio — 4.

◆ Lietuvoje yra apie 6000 našlaičių, pamestinukų, tėvų globos netekusių vaikų. Tai skelbia Kaune leidžiamas „XXI amžius“.

◆ Liet. Kat. Mokslo akademijos suvažiavime Vilniuje birželio mėnesį buvo apie 800 dalyvių, jų tarpe nemaža universiteto profesorių, pvz., filologijos mokslų prof. dr. A. Zinkevičius, fizikos–matematikos mokslų prof. Br. Grigelionis, istorijos mokslų prof. Ant. Tyla, medicinos mokslų dr. G. Uždavins.

◆ Lietuvos gyventojų masinei deportacijai, įvykdytai 1941 m. birž. 14 d., atminti šiemet

birželio 14 d. Kaune prie geležinkelio stoties pastatytas kryžius, kurį pašventino Vytauto Didžiojo bažnyčios klebonas kun. R. Mikutavičius.

◆ Panevėžyje menonitų sekta siekia įkurti savo kolegiją. Tam numatytos patalpos, iš miesto biudžeto paskirta pusė milijono rublių. Vienas Kanados milijonierius siūlo didelę paramą. Tam pritaria ir kai kurie Lietuvos kultūros ir švietimo ministerijos darbuotojai. Šiuos faktus iškėlė Panevėžio kunigai savo pareiškime, atkreipdami dėmesį, kad įvairiausių sektų plitimas įneša didelį sąmyšį visuomenėje, kas ypač pavojinga dabartinėje Lietuvoje, kai turima tiek daug pasimetusių žmonių. Pasaulyje yra gausu pavyzdžių, kai dėl tikėjimo skirtumų liejasi kraujas. Kas imsis už tai atsakomybę? Ar tautos vienybė jau nebereikalinga? — klausama pareiškime. Pareiškimą pasirašė trys prelatai ir 10 kunigų.

◆ Lietuvos parlamentarų delegacija: E. Gentvilas, B. Gajauskas, E. Jarašiūnas, S. Šaltenis, G. Ramonas ir M. Treinys liepos 21 d. bendros audiencijos proga turėjo susitikimą su popiežiumi. Jonas Paulius II svečius pasveikino lietuviškai šiais žodžiais: „Nuoširdžiai sveikinu svečius iš Lietuvos, ypač Aukščiausios Tarybos deputatus, lankančius Romą ir Vatikaną. Meldžiu Viešpatį, kad laimintų jus, jūsų šeimas, jūsų pastangas pakelti gerovę ir išlaikyti vienybę jūsų Tėvynėje. Tegloboja jus Aušros Vartų Gailestingumo Marija“.

◆ Rūkančiųjų dūmai kasmet JAV–se nužudo apie 53.000 nerūkančių, gyvenančių ar dirbančių drauge su rūkoriais. Tai paskelbė federalinė Environmental Protection agentūra. Rūkančiųjų dūmai dar padidina oro taršą, nuo kurios kenčia pramonės kraštai.

◆ Karaliaučiuje ir visoj vadinamoj Kaliningrado srity tēra tik vienas kunigas — Anupras Gauronskas, kuris neturi nei savo namų, nei bažnyčios. Sekmadeniais Karaliaučiuje jis laiko trejas Mišias išnomuotoje sporto salėje. Laiko pamaldas bažnyčių griuvėsiuose, privačiuose namuose, kapinėse, šventoriuose lenkams, lietuviams, vokiečiams, rusams. Kaliningrado srityje yra net 18 stačiatikių bažnyčių.

◆ Varšuvoje 1990 m. išleista Marijos Kala-

majska knyga apie Aušros Vartus — “Ostra Brama w Wilnie”. Veikalas turi 283 puslapius, 11 spalvotų ir 36 nespalvotus paveikslus. Autorė išstudijavusi karmelitų vienuolyno archyvą ir Vilniaus universiteto bibliotekoje esančias informacijas. Knygos pabaigoje yra trumpa santrauka lietuvių kalba.

◆ Šv. Klaros seserys, kontempliatyvus vienuolynas, savo padalinyje Brenham, Texas, norėdamos užsidirbti pragyvenimą, nuo 1986 m. pradėjo auginti Amerikos miniatiūrinius arklius, kurių jau išaugino apie 70 savo ūkyje, turinčiame 98 akrus. Tame vienuolyne yra 13 seselių. Tą seselių fermą, auginančią arklius, per 1990 m. aplankė apie 21,000 žmonių.

◆ Mokslininkas Bernard Farber nustatė, kad protiškaitei atsilikusio vaiko buvimas šeimoje turėjo mažiau ardančių pasekmių katalikų šeimose, negu protestantų ir žydų. Tuos savo tyrimo duomenis jis paskelbė savo studijoje “Monographs of the Society for Research in Child Development”.

◆ Lietuvių sielovadoje Vokietijoje talkins kun. Aleksandras Hoffman. Jis su tėvais grįžo iš Sibiro į Lietuvą, čia besimokydamas išgyveno 9 metus. Gerai kalba lietuviškai. Jis birželio 29 d. Miunchene buvo išventintas kunigu ir dabar darbuojasi Miuncheno vyskupijoje.

◆ Lietuvoje nužudytųjų šeimas globoja katalikų labdaros organizacija Caritas. Rūpestingai tų šeimų nariams perduoda užsienio lietuvių suaukotas dovanas.

◆ Brazilijoje katalikų leidžiamas žurnalas “Catolicismo” savo visą 1991 m. vasario mėnesio numerį paskyrė Lietuvai. Smulkiai aprašoma, kaip katalikiškoje Brazilijoje įsteigta, po visą pasaulį paplitusi sąjunga tradicijoms, šeimai bei nuosavybei ginti surinko daugiau kaip 5 milijonus parašų reikalaujant laisvės Lietuvai. Tos organizacijos delegacija, nuvežusi parašų dėžes, lankėsi pas kardinolą V. Sladkevičių, taipgi kunigų seminarijoje Kaune bei Aušros Vartų koplyčioje Vilniuje.

◆ Peru valstybėje, apie 170 mylių į pietus nuo Limos, sukilėliai nužudė du lenkų kunigus.

◆ Rusijoje domininkonas kun. Aleksandras Chmelnickis steigia katalikų informacijos

agentūrą, kuri leis žurnalą “Tiesa ir gyvenimas”. Žurnalas supažindins rusiškai kalbančius su naujienomis katalikų pasaulyje.

◆ JAV katalikų vyskupų Socialinio departamento sekretoriatas, kuriam vadovauja John Carr, parašė laišką JAV valstybės sekretoriui, pareikšdamas viltį, kad prekybos lengvatų teikimas Sovietų Sąjungai bus rišamas su pastangomis sustiprinti demokratinį atsinaujinimą Pabaltijy, darant spaudimą, kad baigtųsi smurto veiksmai.

◆ JAV katalikų episkopato tarptautinio skyriaus pirmininkas vysk. John Roach laiške kardinolui V. Sladkevičiui, reikšdamas užuojautą dėl arkiv. J. Steponavičiaus mirties, pakartotinai pareiškė JAV vyskupų solidarumą ir moralinę paramą lietuvių tautai, kai “tarybinės jėgos pagrindines žmogaus teises, demokratinį atsinaujinimą ir teisėtus tautinio apsisprendimo siekius tebestato į pavojų”. Pagaliau pranešė, kad episkopatas tą rūpestį išreikš atitinkamiems JAV valdžios pareigūnams.

◆ Lenkijos paštas Vasario 16 d. proga išleido Aušros Vartų Marijos pašto ženklą su lietuvišku ir lenkišku užrašu: “Švč. Aušros Vartų Dievo Motina, išmelsk laisvę ir nepriklausomybę Lietuvai”.

◆ Peru valstybėje, Pietų Amerikoje, misijose darbuojasi vienintelė lietuvaitė seselė Apolonija Preitikaitė. Jos adresas: Martires del Petroleo 340, Requena, Peru, S.A. Rašo, kad dėl neramumų krašte jaučiamas didelis maisto trūkumas. Seselės ten globoja našlaites ir šiaip neturtingus vaikus. Aukos seselei galima siųsti ir per prel. J. Prunskį.

◆ Medininkų muitinėje, kur okupantams tar naujantieji žmogžudžiai nušovė 7 sargybinius, pastatytas kryžius, kurį pašventino Šv. Mikalojaus parapijos vikaras kun. J. Matulionis. Pastatė Lietuvos kultūros fondas. Prie kryžiaus gausu žvakučių, gėlių.

◆ Lietuvoje nuskendo pranciškonas kun. Vytautas Sadauskas, 30 m. Paskutiniu metu buvo Pajūrio klebonas.

◆ Zalzburgo universiteto teologijos fakulteto profesorius ir dekanas Albertas Buzingeris, aukšto išsilavinimo mokslininkas, yra drauge

ir Bažnyčios diakonas. Augina keturis vaikus. Jis 1990 m. vasario mėnesį aplankė Lietuvą.

◆ Lietuvos parlamento šeši deputatai, lydimi kun. Roberto Grigo, šių metų vasarą aplankė aukštuosius Italijos pareigūnus ir buvo priimti bendroje popiežiaus audiencijoje drauge su "Ratilio" ansamblio jaunimu, kuris užgiedojo "Marija, Marija". Popiežius lietuviškai pasveikino parlamento atstovus ir juos lydėjusius Šv. Kazimiero kolegijos rektorių prel. A. Bartkų, Italijos lietuvių bendruomenės vicepirm. K. Lozoraitį bei kitus lietuvius. Prel. Bartkui atkreipus dėmesį į dviejų prie Vilniaus televizijos bokšto žuvusių laisvės gynėjų jauną našlę, popiežius ją ir sūnų tėviškai apkabino ir palaimino.

◆ Vilniuje liepos 12 d. vysk. J. Tunaitis pašventino pal. Jurgio Matulaičio parapijos namą Viršuliškių rajone, kur bus statoma pirmoji pokarinė bažnyčia. Tuose namuose įrengta laikinoji koplyčia. Šventinimo iškilmėse dalyvavo ir min. pirm. G. Vagnorius, urbanistikos ministeris A. Nasvytis, miesto tarybos pirm. A. Grumadas. Parapijos klebonas yra kun. M. Čeponis.

◆ JAV katalikų vyskupai Lietuvai paskyrė pusę milijono dolerių: 100.000 dol. katechetinėms priemonėms ir 400.000 dol. septyniolikos klierikų auklėjimui Romoje, Šv. Kazimiero kolegijoje.

◆ Anglijoje vienuolė Motina Marija Elena, bene seniausia to krašto seselė, mirė, sulaukusi 104 m. amžiaus. Vienuolyne išbuvo 81 metus, būdama I Dangų Ėmimo vienuolijos narė, baigė universitetą, studijuodama prancūzų bei ispanų kalbas ir literatūrą.

◆ Jonas Paulius II rugpjūčio 13 d. Krokuvoje aplankė savo tėvų kapus, pasimeldė Čenstakovoje ir išvyko į Vengriją.

◆ Pirmą kartą Vengrijoje atsilankė popiežius. Rugpjūčio 20 d. Jonas Paulius II aplankė Šv. Stepono baziliką Budapešte. Šv. Steponas beveik prieš 1000 metų įvedė katalikybę Vengrijoje. Dabar apie 60% Vengrijos gyventojų yra katalikai. Popiežius taipgi aplankė komunistų kankinio kard. Mindszenty kapą. Popiežius priminė, kad religija padės apsisaugoti nuo ideologijų, kurios naikina visuomenę. Prašė padėti

karitatyvinei Bažnyčios veiklai, pasisakė prieš abortus ir perskyras, ką įstatymai ten leidžia.

◆ Lietuvoje iš nepriklausomybės laikų dar tebėra gyvi šie jėzuitai kunigai: R. Blažys (90 m.), J. Danyla (85 m.), J. Kukta (85 m.), J. Petronis (82 m.), A. Šeškevičius (77 m.).

◆ Pekino katedroje, Kinijoje, 1989 m. dalyvaujant 400 tikinčiųjų, atšventos septynių Šv. Juozapo vienuolijos seselių įvilktuvės. Pekine darbuojasi 14 kunigų, 60 seselių vienuolių. Kinijoje yra apie 8 mil. krikščionių, iš jų 3,3 milijonų katalikų.

◆ Latvijai popiežius Jonas Paulius II paskyrė tris naujus vyskopus.

◆ Sibire įsteigta Apaštališka administratūra, vadovaujama pirmojo ten paskirto vyskupo Juozapo Werth, 38 m. amžiaus. Vysk. Werth kreipėsi į pasaulio katalikus, prašydamas paramos maldos namams statyti, katalikiškai literatūrai rusų kalba spausdinti. Tarp Sibiro katalikų yra nemažai kitataučių: vokiečių, lenkų, o taip pat ir lietuvių.

◆ Kaune, Šv. Antano bažnyčioje, 1991 m. birželio 15 d. trys kunigai ir du pasauliečiai padarė įžadus, įsijungdami į saleziečių vienuoliją. Viena seselė padarė amžinuosius įžadus. Iškilmėse dalyvavo keli jaunimo chorai ir svečiai saleziečiai bei salezietės iš Lenkijos.

◆ Šv. Kazimiero draugija Lietuvoje buvo įsteigta 1906 m. lapkričio 30 d. Jau pirmame susirinkime tada dalyvavo 178 nariai. Draugija išaugo atgavus spaudos laisvę ir išleido daug šimtų lietuviškų knygų. Šiemet sueina 85 m. nuo šios draugijos įsteigimo. Joje yra daug pasidarbavęs didelis mūsų spaudos šulas A. Jakštas.

◆ Lietuvoje minima 50 m. sukaktis, kai 1941 m. birželio 23 d. komunistai žiauriai nužudė Skarulių kleboną Pr. Vitkevičių, 64 m., Veprių kleboną kun. B. Vėgėlę, 61 m., ir iš Vilnijos atvykusį kun. Z. Stankevičių. Liūdnoji sukaktis buvo paminėta šv. Mišiomis, dalyvaujant vysk. S. Tamkevičiui, prel. A. Svarinskui ir daugeliui kitų kunigų bei miniai pasauliečių. Po pamaldų gedulinga procesija aplankė tų kankinių kapus šventoriuje.

Juoz. Pr.

Trisdešimt trečiasis "Laiškų lietuviams" konkursas:

"Laiškai lietuviams" skelbia straipsnio konkursą. Jame gali dalyvauti ir Lietuvoje, ir išeivijoje gyvenantys lietuviai. Konkurso bendrinė tema: *Pavyzdingas (idealus) žmogus*. Tokie pavyzdingi ar idealūs žmonės gali būti: tėvas, motina, vaikas (sūnus ar duktė), kunigas, auklėtojas-mokytojas, draugas, gydytojas, viršininkas, darbdavys, darbininkas ir t.t. Galima aprašyti ne tik kokį atskirą asmenį, bet ir tėvus, vaikus, šeimą. Taigi reikia parašyti, koks, jūsų nuomone, turėtų būti, kaip elgtis asmuo, kad jį būtų galima vadinti idealiu arba bent pavyzdingu tėvu, motina, kunigu ir t.t. Priimtina ir beletristinė forma. Galima savo fantazija sukurti tokį pavyzdingą, idealų asmenį.

Bus trys konkurso dalyvių grupės:

1. Viduriniųjų mokyklų moksleiviai (gimnazistai),
2. Aukštųjų mokyklų studentai,
3. Suaugusieji.

Baigusieji aukštąjį mokslą arba sukūrusieji šeimą priklauso suaugusiųjų grupei, nežiūrint jų amžiaus. Siunčiant konkursui straipsnį, reikia pažymėti, kuriai grupei autorius priklauso. Jeigu nebus pažymėta, rašinys bus dedamas į suaugusiųjų grupę. Suaugusiems, žinoma, bus didesni reikalavimai.

Kiekvienos grupės laimėtojams bus skiriama po penkias premijas:

Suaugusiųjų — 200, 150, 100, 75, 50 dol.

Studentų — 150, 100, 75, 50, 25 dol.

Moksleivių — 100, 80, 60, 40, 20 dol.

Moksleivių rašiniai turėtų būti bent dviejų mašinėlė rašytų puslapių, studentų — bent trijų psl., suaugusiųjų — bent keturių psl. Pageidautini ir ilgesni straipsniai, tik stengtis neperviršyti devynių mašinėlė rašytų puslapių.

Straipsniai turi būti tinkami spausdinti "Laiškuose lietuviams". Jie turi pasiekti redakciją iki 1992 m. kovo mėn. 1 dienos. Vėliau gautieji straipsniai nebus priimti į konkursą, bet, jei bus tinkami, galės būti spausdinami.

Straipsniai pasirašomi slapyvardžiu, įdedamas atskiras vokelis su tikrąja autoriaus pavarde, adresu ir telefonu. Siųsti šiuo adresu: "Laiškai lietuviams", 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636, USA.

Laimėtojams premijos bus įteiktos metinėje "Laiškų lietuviams" šventėje 1992 m. balandžio mėn. 5 dieną Jaunimo centre.

Padėka mūsų rėmėjams

Jau esame ne kartą minėję, kad dabar jau ir į Lietuvą siunčiame daugiau kaip du šimtus "Laiškų lietuviams" egzempliorių. Kai kuriems užsako išeivijos lietuviai, bet bent pusei visų Lietuvos skaitytojų žurnalą siunčiame nemokamai. Ir iš tų, kurie užsako, imame tik po 15 dol. Žinoma, su persiuntimu mums kainuoja daugiau. Tai mums įmanoma tik dėl to, kad kai kurie skaitytojai atsiunčia aukų. Savo ir Lietuvos skaitytojų vardu jiems nuoširdi padėka!

Paskutiniu metu mus parėmė šie skaitytojai: J. Norkaitienė — 20 dol., M. Mackus — 15 dol., P. Stočkus — 10 dol., I. Smieliauskienė — 5 dol.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Vytautas Kasniūnas, Jonas Kuprys, Nijolė Užbalienė, Gediminas Vakarė. Techn. redaktorė — Teresė Pautieniūtė-Bogutienė. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636-1098 Tel. (312) 737-8400. "Draugo" spaustuvė. Metinė prenumerata — 15 dol., atskiras numeris — 1,50 dol.